

Vergadering van Vrijdag 26 October, 's avonds 7¹/₂ ure.

Voorzitter Kolonel W. C. NIEUWENHUYZEN.

De VOORZITTER, de vergadering openende, zegt :

Mijne Heeren! Bij het openen van deze eerste algemeene bijeenkomst in het nieuwe werkjaar onzer Vereeniging, valt mij de eer te beurt, haar, bij ontstentenis van den Voorzitter en bij afwezigheid van den Onder-Voorzitter, te mogen presideeren. Ik hoop, U allen het welkom toeroepende, dat onze bijeenkomsten en werkzaamheden strekken mogen tot bevordering van het doel, dat onze Vereeniging beoogt.

Ik sprak van de ontstentenis van den Voorzitter. Onze hooggeachte President, de Generaal-Majoor DE VLAMING, heeft gemeend, wegens gezondheidsredenen, zijne betrekking te moeten nederleggen. Het Bestuur betreurt zijne aftreding en vertrouwt, dat ook de Vergadering met leedwezen zijn heengaan zal vernemen. Den 13en December 1901 tot Voorzitter gekozen, heeft Generaal DE VLAMING gedurende bijna vijf jaren de hem opgedragen taak met groote toewijding en voorbeeldeloozen ijver vervuld. Sedert negen jaren zitting in het Bestuur hebbende, kan ik verklaren, dat de betrekking van Voorzitter dezer Vereeniging waarlijk geene sinecure is. Gedurende zijn presidium heeft het Bestuur nieuwe banen gezocht ter ontwikkeling der werkzaamheden van de Vereeniging. Ik wijs slechts op de uitgave van het *Wetenschappelijk Jaarbericht*, waarvan hij met recht de stichter kan worden genoemd, terwijl de onpartijdigheid en de tact, waarmede hij de bestuurs- en algemeene vergaderingen heeft geleid, zijne waarde als Voorzitter in het helderste licht hebben gesteld en aanspraak mogen maken op onze waardeering. Ik stel U daarom voor, het Bestuur te machtigen, den Generaal DE VLAMING, namens de Vergadering, schriftelijk dank te betuigen voor alles wat

1906/07. III. 19

bij voor deze Vereeniging gedaan heeft en haar in zijne warme belangstelling aan te bevelen.

Dit voorstel wordt door de Vergadering met applaus aangenomen.

De VOORZITTER zegt daarna, dat later zal worden overgegaan tot de keuze van een nieuwen Voorzitter der Vereeniging, nadat de verkiezing van drie leden van het Bestuur zal hebben plaats gehad.

Op voorstel van den Voorzitter wordt verder besloten, de ballotage der 132 voorgestelde candidaten gedurende de pauze te doen plaats hebben.

Aan de orde is daarna het verslag omtrent den toestand der Vereeniging.

Hieruit blijkt, dat het ledental op 1 October 1905 bedroeg :	
het aantal gewone leden hier te lande	1258
» » » » in Ned.-Indië	632
	Totaal . . . . .
	1890
In den loop van 1905—1906 bijgekomen.	247
	Te zamen . . . . .
	2137
» » » » 1905—1906 afgegaan	153
Zoodat het aantal leden op 1 October 1906 bedraagt	1984
Waarvan hier te lande	1356
en in Ned.-Indië	628

Vervolgens komt aan de orde de rekening en verantwoording van het Bestuur over zijn geldelijk beheer, ingevolge artikel 26 van het Reglement.

Wat de geldmiddelen der Vereeniging betreft, blijkt, dat op 1 October 1905 het saldo in kas bij den Penningmeester bedroeg f 1972,03½ en dat voorts aanwezig zijn :

6 cert. 2½ % N. W. S. . . . . à f 100.—

4 » 2½ % » » » » . . . . . à - 1000.—

3 obligatiën 3 % N. W. S. . . . . à - 1000.—

terwijl het saldo in kas bij den Hoofd-correspondent in Ned.-Indië bedroeg f 150.—

en aan contributie nog moet worden geïnd van:

9 leden in Nederland en
632 » » Ned.-Indië.

	Transporteere . . . f	1972,03 ⁵
De ontvangsten in 1905—1906 bedroegen . . . -		9061,05
	Totaal. . . . f	11033,08 ⁵
De uitgaven over het zelfde tijdvak hebben bedragen -		8634,73 ⁵
Blijft in kas op 1 October 1906. . . f		2398,35

Bovendien aanwezig:

6 Cert. 2 $\frac{1}{2}$ % N. W. S.	à f	100.—
4 » 2 $\frac{1}{2}$ % » » »	à	1000.—
2 Oblig. 3 % » » »	à	1000.—
en te goed: saldo in kas bij den Hoofd- correspondent in N.-I.	-	150.—
zoomede nog te innen contributie van:		
11 leden in Nederland en 603 » » Ned.-Indië.		

Eene vergelijking tusschen ontvangsten en uitgaven in de jaren 1904/1905 en 1905/1906 geeft het volgend resultaat:

	1904--1905	1905—1906
Ontvangsten	f 8762,07	f 9061,05
Uitgaven	- 8929,29 ⁵	- 8634,73 ⁵
Nadeelig saldo	f 167,22 ⁵	Voordeelig saldo f 426,31 ⁵

De VOORZITTER: Uit hetgeen uit de mededeelingen zal gebleken zijn, volgt dat de financiële toestand der Vereeniging, vergeleken met het vorige jaar, niet ongunstig is. Tegenover een nadeelig saldo van f 167,22 $\frac{1}{2}$ in 1904—1905, hebben wij voor 1905—1906 een voordeelig saldo van f 426,31 $\frac{1}{2}$.

De rekening en verantwoording van den Penningmeester is, overeenkomstig artikel 26 van het Reglement, onderzocht door eene commissie van drie leden, bestaande uit de Heeren I. E. FABIUS, I. A. WESTHOFF en I. A. DE BRUIJN.

Deze commissie heeft den 19den October l.l. haar rapport

uitgebracht. Zij heeft de rekening nagezien en in orde bevonden.

Overeenkomstig het voorstel des Voorzitters wordt besloten, de commissie dank te betuigen voor de door haar volbrachte taak en, ingevolge haar voorstel, de rekening en verantwoording van den Secretaris-penningmeester goed te keuren en hem décharge te verleen van zijn beheer over het afgelopen jaar onder dankbetuiging voor zijne administratie.

Aan de orde is vervolgens de verkiezing van drie leden van het Bestuur, ingevolge artikel 16 van het Reglement.

De periodiek aftredende leden zijn de Heeren L. DE VLAMING, A. W. SEGBOER en J. A. WILLEMS.

De VOORZITTER verzoekt de Heeren M. C. BOON, C. C. DE GELDER en L. OBERG met hem voor deze en de volgende verkiezing het bureau van stemopneming te willen uitmaken.

De uitslag der stemming is, dat tot leden van het Bestuur herkozen worden de Heeren DE VLAMING, SEGBOER en WILLEMS.

Op den Heer I. C. C. TONNET werden uitgebracht 2 stemmen en 1 op den Heer W. H. PIEPERS.

Hierna wordt overgegaan tot de verkiezing van den Voorzitter der Vereeniging, overeenkomstig artikel 18 van het Reglement.

De uitslag der stemming is, dat met 34 stemmen tot Voorzitter wordt gekozen de Heer I. DE WAAL, thans Ondervoorzitter.

De Heeren A. HOOGBOOM en W. C. NIEUWENHUYZEN verkregen ieder 1 stem, zijnde er bovendien een blanco-biljet.

De VOORZITTER: Ik deel thans aan de Heeren mede, dat gedurende het tegenwoordig leesjaar 1906—1907 vermoedelijk o. m. de volgende onderwerpen zullen worden behandeld:

1°. Het schot nit het veldkanon van 7 c.M., door den Heer I. C. LOGGER.

2°. Ervaringen uit den Russisch-Japanschen oorlog, door den Heer R. L. SCHOLTEN.

3°. De kadervorming bij leger en landweer, door den Heer W. H. VAN TERWISGA.

4°. Eenige beschouwingen over onze positie in Oost-Azie, door den Heer J. C. VAN DEN BELT.

5°. Artilleristische beschouwingen naar aanleiding van den Russisch-Japanschen oorlog, door den Heer K. E. OUDENDIJK.

6°. Nederland en België, door den Heer J. C. C. TONNET.

Vervolgens deelt de VOORZITTER mede, dat gedurende 1905—1906 de volgende boekwerken ten geschenke zijn ontvangen:

1°. Jaarverslag omtrent den Topographischen dienst in Ned.-Indië, van den Kolonel J. J. K. ENTHOVEN, Chef van dien dienst.

2°. Le matériel et l'organisation de l'artillerie de campagne de l'armée néerlandaise, van den Kapitein der Artillerie C. J. M. COLLETTE.

3°. Militaire gehoorzaamheid, overdruk uit *De Militaire Spectator* van Juli 1906 van Mr. J. A. EIGEMAN te Rotterdam.

4°. Het materieel onzer marine, overdruk uit de *Vragen des tijds* van 1 October 1906 van den gep. Luitenant ter zee der 2de klasse E. THIERENS.

5°. Kapitein ter zee C. VREEDE: Open brief aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

6°. Jhr. G. A. A. ALTING VAN GEUSAU, Applicatorisch-tactische studiën, deel III.

Aan de gevers is door het Bestuur reeds schriftelijk dank betuigd voor hunne geschenken.

De VOORZITTER: Alvorens nu over te gaan tot het meer essentiele gedeelte van dezen avond, heb ik mij nog te kwijten van een treurigen plicht door de mededeeling, dat wij weder twee leden in Ned.-Indië door den dood hebben verloren, nl. den 2den Luitenant der Infanterie C. T. J. PAPE, den 25sten Mei 1906 te Makassar overleden aan de gevolgen van zijne te Bontoe-Batoe (Celebes) vóór den vijand bekomen verwonding, en den 1sten Luitenant der Infanterie W. C. SCHÄFER, den 16den September 1906 gesneuveld bij eene poging tot

omsingeling van den versterkten kampong Talang, noordwaarts van Rappang (Celebes).

Ter voortdurende herinnering aan de diensten, door deze wakkere jonge mannen aan Koningin en Vaderland bewezen, stel ik voor, hunne namen in te schrijven op de lijst der gesneuvelde of aan hunne wonden overleden leden dezer Vereeniging.

Hiertoe wordt besloten.

Hierna wordt door den Heer W. MUURLING, 1sten Luitenant der Artillerie van het Ned.-Indische leger, de aangekondigde voordracht gehouden, houdende :

Beschouwingen over koloniale expeditiën als oefenschool voor den oorlog tegen een buitenlandschen vijand.

De Heer MUURLING: Mijnheer de Voorzitter! Mijne Heeren! Het onderwerp, waarvoor uwe aandacht gevraagd wordt, is bij de fusie-debatten meermalen ter sprake gekomen, zonder dat het afzonderlijk beschouwd werd, waartoe niet alleen zijne belangrijkheid, maar ook zijn omvang wel moesten dringen. In het buitenland kwam de invloed der koloniale oorlogen meermalen in krijgsgeschiedkundige werken ten tooneele, zonder, voor zoover mij bekend, grondig ontleed te worden. Al deze min of meer ter loops neêrgeschreven oordeelvellingen kunnen niet de noodige klaarheid brengen in een vraagstuk, dat, met het oog op de verdediging onzer bezittingen en op het nut van detacheringen van Nederlandsche officieren, van zeer veel gewicht is, zoodat het voor bespreking in deze Vereeniging als het ware aangewezen is. Wanneer ik het nu waag, dit onderwerp in te leiden, dan hoop ik, dat U daarin geene aanmatiging zal zien, hoewel ik nog zoo weinig heb medegemaakt. De eerste eisch toch is, dat men althans eenigszins objectief tegenover het te behandelen onderwerp staat en dit is al zeer moeilijk te bereiken door iemand, die zelf op den voorgrond is getreden bij onze expeditiën en daardoor hoofdzakelijk met eigen ondervinding zou rekening houden, eene ondervinding, die zich niet tot den oorlog tegen den buitenlandschen vijand (B. V.) uitstrekt.

Bezaten wij allen, Mijne Heeren, ondervinding van den krijg tegen een gelijkwaardigen tegenstander, dan zou het mogelijk zijn, binnen het bestek eener voordracht de koloniale expeditie als oefenschool te taxeeren. Nu is mij dit ondoenlijk, omdat U en ik op menig punt van meening zullen verschillen, waar het geldt de beoordeeling, wat de oorlog tegen den B. V. eischt, zoodat ik mij genoodzaakt zie, mijne opinie telkenmale in het kort te vermelden en te motiveeren. Dientengevolge zal ik heden avond slechts enkele belangrijke quaestiën behandelen en zal het meer uitgebreide gedrukte verslag toch niet op volledigheid aanspraak kunnen maken. En nu ter zake!

Door de koloniale expeditiën brengt ten onzent elk militair het allermoeilijkste oogenblik zijns levens door in de lagere rangen en tegen een inlandschen vijand (I. V.) Ik bedoel het oogenblik, dat hij voor het eerst in het vuur komt; bijna niemand is dan volkomen op zijn gemak, men is dan eenigen tijd met zichzelf bezig, het is alsof de geest buiten het lichaam treedt en dit beziet om waar te nemen, hoe het zich houdt: „Nu ben ik in het vuur, wat voel ik nu? ben ik volkomen kalm?” zoo vraagt men zich af. Eene illustratie van dien gemoedstoestand levert de mededeeling, in den avond na den slag bij Isly gedaan door een pas in Algiers aangekomen huzaar aan een wapenbroeder:

J'ai eu joliment peur d'avoir peur, mais je n'ai pas eu peur. 1)

Wanneer men aldus met zichzelf bezig is, wijdt men geene aandacht aan anderen, gaat, zooals CLAUSEWITZ opmerkt, 2) het vermogen om dadelijk een besluit te nemen, tijdelijk verloren. Het is daarom gewenscht, dat deze critieke periode in minder gewichtige betrekkingen doorleefd wordt, en daartoe geven de expeditiën de gelegenheid. Weliswaar is de wapenwerking van den I. V. minder overweldigend dan die van den B. V., zoodat er verschil in intensiteit van gevaar bestaat; maar het Indische leger staat dan toch tegenover het

1) TROCHU, L'armée française en 1867, 19e ed. 1868. p. 80 noot. Zie ook Generaal DAUDIGNAC, Les réalités du combat. (1906) p. 14.

2) Vom Kriege, 1stes Buch, 4tes Kapitel.

vuur van den B. V. niet geheel onvoorbereid, het heeft eene soort van systematische opleiding ontvangen door met het minder moeilijke te beginnen.

Daarbij heeft ieder zonder onderscheid reeds de wetenschap verkregen, hoe hij zich in gevaar houdt, eene zelfkennis, die men alleen proefondervindelijk kan verwerven. Al zien wij in onzen tijd, waarin crimineele anthropologie en andere psychologische wetenschappen bloeien, niet meer zoo vol minachting op lafheid neêr, het blijft een feit, dat een laf man in een leger niet t'huis behoort, vooral niet waar het de hoogere rangen betreft; hij moet weg. Expeditiën kunnen voor ons dezen zuiveringsarbeid verrichten en zij doen dit dan ook, al gebeurt het grootendeels onopgemerkt. Wie overblijven zouden dus leeuwen van moed zijn? Dit is eene voorbarige conclusie, trouwens wat is moed?

Meer en meer begint men de juistheid te erkennen van LEGOUVÉ'S uitspraak: „La lâcheté, c'est de la peur consentie; le courage, c'est de la peur vaincue”. Dit beheerschen der zenuwen kan uit verschillende oorzaken voortspruiten. CLAUSEWITZ 1) onderscheidt twee soorten van moed tegenover gevaar, namelijk onverschilligheid, die uit het organisme van het individu of uit geringschatting van het leven dan wel door gewoonte aan het verkeer in eene bepaalde soort van gevaar ontstaat, en moed als gemoedsbeweging, opgewekt door positieve beweegredenen als eerezucht, vaderlandsliefde of eene andere soort van geestdrift. De eerste soort verlaat den mensch hoogst zelden, omdat zij bijna tot eene tweede natuur is geworden, de tweede soort is veel minder stabiel, maar kan op een gegeven oogenblik tot buitengemeene prestaties leiden. Beide vereenigd geven den volmaakten moed.

In de moderne, met den oorlog zelf onbekende Europeesche legers moet geestdrift voor de te verdedigen zaak den hefboom vormen. De daardoor opgewekte moed zal door de overwelldigende indrukken van het eerste gevecht belangrijk zinken,

---

1) Vom Kriege. I. 3.

zoodat het verklaarbaar is, dat voor Europeesche toestanden thans verlangd wordt 1), dat de leiding den stormachtig naïeven drang tot handelen van onervaren troepen voor een beslissenden slag opspaat. BLUMENTHAL gaat nog verder, als hij op 17 Juni 1866 aan MOLTKE schrijft: 2)

In den Truppen ist der prächtigste Sinn und der Drang nach Vorwärts. Dass sie jung und unerfahren sind, schadet nichts; sie gehen desto freudiger in den Kampf, je weniger sie den tiefen Ernst der Sache kennen.

Bij ons Indisch leger zal men niet veel geestdrift voor de verdediging der Koloniën tegen een B.V. kunnen verwachten. Een groot deel onzer soldaten, de Javanen, zijn niet zeer vatbaar voor enthousiasme, terwijl onder onze Europeanen zich naast een aantal vreemdelingen nog een groot percent zogenoemde „kankeraars” bevindt, die vermoedelijk door de komst van een B.V. niet van hunne kwaal zouden worden genezen. Meesters in massa-psychologie is het ten allen tijde gelukt, aan de troepen eene reden voor geestdrift te suggereeren en wij kunnen niet dan hopen, dat zich aan het hoofd van ons leger ook zoo iemand zal bevinden, als het voor zijne zwaarste taak wordt gesteld. Wij kunnen het hopen, maar waarschijnlijk is het niet, omdat de voor den officier meest onmisbare wetenschap geheel verwaarloosd wordt. Waarlijk, de wijze, waarop NAPOLEON de geest in het leger wist op te wekken en te onderhouden, de leugens en draaiërijen, zooals een waanwijze zedemeester 's Keizers psychologische hulpmiddelen betitelde, zij hebben meer bijgedragen tot zijn succes, zij zijn meer de bestudeering waard dan alle strategische manoeuvres en combinatiën.

Bij gebrek aan geestdrift bezit het Indisch leger dan nog den moed, die door onverschilligheid uit gewoonte gebaard wordt. Deze soort van moed is zeer zeker niet te verwerpen, maar men moet niet vergeten, dat het kind der onverschilligheid geene geprononceerde trekken vertoont, dat alleen diep-

1) Zie CARDINAL VON WIDLERN, Kritische Tage. II. 1. 1897. p. 7.

2) VON LETTOW—VORBECK, Geschichte des Krieges von 1866. I. p. 108.

gaande gemoedsbeweging het buitengemeene en grootsche kan scheppen en dat buitengewone daden van hoog en laag noodig zijn om over den indringer te zegepralen.

De oorlog tegen den I.V. bezit niet het tragische karakter, anders aan den krijg eigen; het geldt hier niet het behoud van den Staat, de verdediging van de eigen haardstede, de vernietiging van een aartsvijand. De positieve impulsen ontbreken. Verder kunnen, doordat niet de allerhoogste belangen op het spel staan, allerlei neven-consideratiën eene rol spelen. Majoor BALCK zegt, dat in den aanvang van den Boerenoorlog bij de Britten weinig verliezen als een kenteeken van goede leiding beschouwd werd en wijt dit aan de koloniale oorlogen; men zal moeten erkennen, dat die maatstaf hier ten minste eenige reden van bestaan heeft. Wij zien herhaaldelijk, dat een troep, op eene benteng stootende, teruggaat om versterking af te wachten, bijna nooit wordt de geheele gevechtskracht ingezet, vóórdát het doel als voorloopig onbereikbaar wordt aangemerkt: trouwens ten langen leste komt alles toch terecht.

Deze omstandigheden maken, dat¹ de oorlog in de oogen van een koloniaal leger zijn in-tragisch karakter kan verliezen, waarmede de aanleiding tot buitengemeene, zichzelf overtreffende krachtsinspanning zou verdwijnen. Generaliseeren is echter ook hier zeer gevaarlijk. De Afrikaansche troepen van MAC MAHON gedroegen zich bij Wörth op eene wijze, die boven allen lof verheven is. Trouwens de wijze, waarop de koloniale oorlog gevoerd wordt, heeft ten dezen grooten invloed. Waar, zooals tegenwoordig ten onzent, de I.V. met ontombare energie wordt bestreden en vervolgd, daar kan niet gezegd worden, dat de spankracht in het leger door de expeditiën zou verminderen.

Van den troep op de aanvoerders overgaande, valt het dadelijk op, dat de expeditiën ons berooven van een aantal aanvoerders, die tot de allerbesten behooren. Te vaak wordt aan een jong en veelbelovend leven een einde gemaakt; hoe velen, die het leger zoo gaarne had willen behouden, rusten

thans in het graf of zijn door verwonding uit den stand, die hun lief was, gedreven. Ik wil niet beweren, dat buiten gevecht gesteld worden het kenmerk is voor een voortreffelijk officier, maar men zal toegeven, dat de kans om de beste aanvoeders te verliezen groot is. Wij hebben noodig menschen, die, evenals de tamboer van Kolding, VON WRANGEL tot devies kiezen :

La guerre est ma patrie,
 Mon harnois ma maison
 Et en toute saison
 Combattre, c'est ma vie!

Juist de voortvarende karakters zullen het langst te velde blijven en zich daar buitendien het meest blootstellen, waardoor ons leger de gevoeligste verliezen lijdt.

Wat de expeditiën ons aan den eenen kant ontnemen, maken zij elders weër goed. Niet alleen doordat zij ééne groote karakterschool zijn — waarover straks — maar ook, omdat zij voor ons behouden die categorie van krachtige persoonlijkheden, die in een vredesleger geen legitiemen uitweg voor al hunne energie kunnen vinden, daardoor zoogenaamd „lastig” worden en na allerlei buitensporigheden of onaangename quaestiën de uniform vaarwel zeggen. Het behoeft zoo niet te gaan in een vredesleger. Koning WILHELM heeft een CONSTANTIN VON ALVENSLEBEN voor zijn leger weten te behouden, hoewel deze als commandant van een garde-regiment met de Pruisische tucht op gespannen voet stond, omdat hij zijne zucht tot zelfstandigheid niet binnen de perken der ondergeschiktheid kon houden. Die zelfde karaktertrek bracht hem vroegtijdig op het slagveld van Königgrätz, maakte hem tot den man van Vionville, wien Generaal CARDOT een standbeeld zou willen oprichten met het opschrift :

Au subordonné hargneux, au „remonstreur”!

Men zal toegeven, dat in de meeste vredeslegers een dergelijk man den generaalsrang niet gehaald zou hebben, maar ieder kan in het Indische leger wel dergelijke naturen aan-

wijzen, die in den oorlog tegen den I. V. een uitweg voor den hun eigen drang tot handelen vinden. Elke medaille heeft hare keerzijde; de vrije ontwikkeling der karakters brengt ook onwelkome uitwassen mede, men denke aan SKOBELEF. Zich op betrekkelijk jeugdigen leeftijd een naam verwerven kan aanleiding geven tot aanmatiging, zoodat dergelijke personen, in het vredesgarnizoen teruggekeerd, met eenig verstand door hunne meerderen moeten behandeld worden. Dat bezwaar telt echter gering, als men in aanmerking neemt welk eene onschatbare kracht ons leger bezit in die jonge aanvoorders, die reeds om hunne reputatie op te houden tegenover een B. V. tot alles in staat zullen blijken te zijn.

Zoo even noemde ik de koloniale oorlogvoering eene karakterschool. De nivelleerende vredesroutine gaat de ontwikkeling van het individu tegen, terwijl zelfstandigheid en geene vrees voor verantwoordelijkheid in den oorlog tegen den B. V. onmisbaar zijn. De commandant van het 88ste Pruisische Infanterie-regiment, VON JASKI geeft op 29 Juli 1870 aan zijne bataljons- en compagniescommandanten als gedragslijn voor den grooten worstelstrijd:

Dann, meine Herren, handeln Sie selbständig, auf eigene Verantwortung und fragen Sie nicht! 1)

Men kan dit slechts met succes voorschrijven aan degenen, die niet van jongs af in een staat van onmondigheid zijn verbleven, zoodat het wel een van de grootste puzzles mag heeten, hoe in vreedestijd het initiatief aan te kweeken. Het resultaat is een broeikasproduct, zoodat CARDINAL VON WIDDERN den geest van zelfstandigheid eene teere plant noemt, die licht geknakt wordt en verkwijnt. 2) U zult toegeven, Mijne Heeren, dat zelfstandigheid en teerheid twee moeilijk vereenigbare begrippen zijn. Welnu, dank zij den Atjeh-oorlog van het laatste tiental jaren is, wat elders een kasplantje is, ten onzent tot een sterken boom aangegroeid, dien het onverstand van enkelen niet meer vermag te knotten. Van jongs af wordt nu in onze

1) Kriegstagebuch des Majors WILHELM HEYE, 1905.

2) Kritische Tage. Band I. p. 136.

officiëren en ook hier en daar bij het kader een geest van zelfstandigheid ontwikkeld, die onder zekere voorwaarden van het grootste nut kan worden voor den oorlog tegen den B. V.

Niet allen zien in den thans zich meer en meer baanbrekenden geest eene kracht ten goede. Menig oudere slaat zijn zegetocht met angst gade, uitsluitend ziende de overdrijving en de uitwassen, die niet geheel achterwege kunnen blijven. Ik wil die opvatting hier niet bestrijden, daar mij dit te veel tijd zou kosten, maar wel wil ik er op wijzen, dat, gegeven een geest van zelfstandigheid bij de lagere aanvoëders, eene defensieve oorlogvoëring onmogelijk wordt.

Heeft de oorlog tegen den I. V. ten onzent de zelfstandigheid gekweekt, niet vergeten mag worden, dat vóór OEMAR'S afval de toestand anders was. Overste GRAAFLAND heeft in „De Militaire Gids” van 1902 medegedeeld, hoe zijne opvatting, die hij als volgt in deze Vereëning formuleerde: 1)

Ge gaat uw gang en doet wat ge meent, dat de zaak dienstig is. Maakt gij fouten, zoo draag ik daarvan de gansche verantwoordelijkheid. Aan mij de schuld voor uw fouten, maar de pluimen, die gij verdient, ook, hoe die opvatting niet dadelijk door zijne luitenants geheel werd begrepen en zij min of meer tot zelfstandigheid moesten worden teruggeleid als gevolg van de verkeerde begrippen, die zich van ons leger hadden meester gemaakt. De wijze, waarop de Atjeh-oorlog jarenlang door ons gevoerd of beter, niet gevoerd werd, kon niet dan misstanden en wanvoorstellingen in het leven roepen. Ook elders heeft de koloniale oorlogvoëring wel eens een slechten invloed gehad; maar op den langen duur brengt zij, na het bederf verspreid te hebben, zelve de geneesmiddelen tot herleving en wel tot grooteren bloei dan ooit te voren.

Ongetwijfeld heeft de Atjeh-oorlog veel bijgedragen tot den thans bestaanden toestand van verval, maar meer nog dan gebreken geschapen, heeft hij ons gebreken doen kennen. 2)

Als karakterschool vult de koloniale oorlogvoëring de groote

1) K. W. 1901—1902. VII. p. 598.

2) COBLIJN, De Indische Infanterie. Beschouwingen en Voorstellen. 1887. p. 1.

leemten in onze opleiding, die nagenoeg uitsluitend op ontwikkeling van het verstand gericht is, aan; maar zij kan meer doen, doordat zij de gelegenheid geeft om den maatstaf, waarmede de geschiktheid voor het militaire handwerk bepaald wordt, te verbeteren.

Die maatstaf moet in een vredesleger wel de mate van geleerdheid, gepaard aan eenige handigheid, zijn. Echter stelt een man als VON GOEBEN 1) voor oorlogstijd energie en jeugdig frissche besluitvaardigheid boven vele andere op het eerste gezicht belangrijker schijnende eigenschappen van geest en verstand. Onze koloniale oorlogvoering van den tegenwoordigen tijd stelt in staat, de officieren naar GOEBEN'S maatstaf te beoordeelen. Geschiedt dit, dan zijn er licht ontevreden, doordat de inzichten, omtrent hetgeen van ons, officieren, geëischt moet worden, tijdens onze opleiding eene eenzijdige richting hebben gekregen. Aan onze militaire onderwijsinrichtingen behaalt hij, die het meeste weet, over het algemeen de mooie nummers en zoo ontstaat de meening, dat niet al te onhandige en zeer knappe mannen de meeste geschiktheid voor de hoogere rangen bezitten.

Voor den oorlog hebben wij noodig karakter, hart, verstand en wetenschap; karakter in de eerste en wetenschap in de laatste plaats. CLAUSEWITZ 2) zegt zelfs, dat de groote veldheeren nimmer uit de klasse der geleerde officieren zijn voortgekomen. Dit is zeer wel te verklaren uit het feit, dat verstand alleen niet voldoende is om zich de benoodigde wetenschap te verwerven; een knappe kop kan gemakkelijk de literatuur beheerschen en toch onvoldoende wetenschappelijk nitgerust zijn voor den oorlog, omdat zijn aanleg hem verkeerde conclusiën deed trekken. Het is een sprong van weten naar kunnen, maar om het goede te weten, moeten de zelfde factoren werkzaam zijn, die later het weten in daden omzetten. KRAUSS 3) heeft gezegd:

1) Brief van 5 Mei 1871.

2) Vom Kriege, Iltes Buch, 2tes Kap. 40.

3) Moltke, Benedek und Napoleon. 1901. p. 5.

Das Studium der Kriegsgeschichte ist ein rein *individuelles* und kann nur ein solches sein.

Jeder kann aus den kriegsgeschiedlichen Beispielen nur jene *Lehren* ziehen, welke *seiner* Individualität entsprechen. Es ist dann natürlich immer noch ein weiter Schritt zum können.

Knappe mannen als MACK, MASSENBACH, BARATIERI en zoo vele anderen kunnen door studie juist geheel verkeerde denkbeelden verworven hebben, omdat het karakter niet aangelegd was, zich in de glorieuse onzekerheid van den oorlog t'huis te gevoelen. De expeditiën leeren ons, of het individu eene krijgsnatuur bezit :

On cite partout que la guerre aujourd'hui devient chose savante entre toutes, qu'il faut des savants, etc. etc. . . . La guerre, toujours, tant qu'elle sera la guerre et qu'on y risquera sa peau, sera essentiellement chose d'instinct. 1)

Het instinct voor den oorlog moet aanwezig zijn, wil studie goede vruchten afwerpen; het Indisch leger bezit in de expeditiën een aanleg-meter, die echter, vreemd genoeg, niet voldoende gebruikt wordt, hetgeen blijkt uit de voorwaarden, die voor toelating tot de Krijgsschool gesteld worden.

Zoodoende is het mogelijk, dat ook ten onzent onbruikbare geleerden in het leger zouden kunnen dienen; zij vormen een groot gevaar, juist omdat zij knap zijn, de pen voeren en de niet studeerende massa al licht tegen hen opziet. Toonen zij hunne weinige geschiktheid voor den oorlog tegen den I. V., dan wordt de nimbus van geleerdheid hen nog niet van het hoofd gerukt en ik vrees, dat menig veldsoldaat, die in Atjeh, op Celebes of elders de handen te vol heeft om veel te studeeren, naar dien zelfden geleerde, wiens onpractische zin hem tegen den I. V. bleek, zal luisteren, zoodra het op het bestrijden van den B. V. aankomt, gedreven door de verkeerde meening, dat daarvoor geleerdheid noodig is.

Om deze redenen moet het toegejuicht worden, wanneer in ons leger de prestaties tegen den I. V. belangrijken invloed op de promotie uitoefenen en deze kunnen versnellen, als maar de zekerheid bestaat, dat de feiten juist worden voorgesteld. Ont-

1) ARDANT DU PICQ, Etudes sur le combat. Nouv. éd. 1903. p. 103.

staat er in eenig koloniaal oorlogsgebied eene „Société d'admiration mutuelle,” gelijk volgens Generaal TROCHU indertijd in Algiers het geval was, 1) dan is het gevaar groot, dat juist de minder geschikten vlug carrière maken.

Na den troep en de aanvoeders komt thans de verhouding tusschen beiden, de tucht, ter sprake en daarmede het belangrijkste van wat de koloniale oorlogsvoering leert.

In theorie is gehoorzaamheid verschuldigd aan den meerdere in rang; een eisch, die in gewone tijden over het algemeen wel door te voeren is. Daarom kan de op het aantal sterren of strepen gebaseerde krijgstucht in vreedestijd bestaan en verdedigers vinden; moeilijke omstandigheden leeren pas, dat eene dergelijke, formeele, uitwendige discipline steun behoeft in de persoonlijke verhouding van meerdere tot mindere. De correctiemiddelen zijn niet zoo vreesaanjagend als 's vijands wapenwerking; het plichtsgevoel, dus de zelfbeheersching van den mindere is lang niet altijd bestand tegen de zenuwschokkende invloeden op het gevechtsveld.

Het ware te wenschen, dat steeds in de rangsverhouding de oorsprong van het gezag kon gevonden worden. ANDRÉ GAVET verlangt in zijn keurig werkje: „L'art de commander” 2) eene soort van onpersoonlijke krijgstucht met het oog op de groote kans, dat de oudere lichtingen bij het onder de wapenen komen niet meer de haar bekende meerderen op de oude plaatsen zullen vinden. Ten onzent zou, met het oog op de vele overplaatsingen, de zelfde eisch gesteld kunnen worden. Wie het doet, wil het leger tot eene machine maken, waarin een onderdeel door een gelijk en gelijkvormig kan vervangen worden. Deze voorstelling van het leger als eene machine, de gangbare in niet-militaire kringen, is echter geheel valsch. In vreedestijd moge dit niet zoozeer in het oog springen, of er zijn nog officieren, die zich van deze voorstelling niet kunnen losmaken; te velde merkt men al spoedig, dat de

1) Zie Aangangsel.

2) 2ième éd. 1905.

troep uit levende, denkende, vaak mopperende individuen is samengesteld. Reeds in den tijd van den korporaalsstok zag een LLOYD in, dat er geene militaire machine te velde bestaat 1).

Het handhaven van tucht is niet de verhouding van kapitein tot soldaat, maar die van Kapitein A tot Fuselier B, waarbij dus zoowel de aard van den meerdere als die van den mindere eene rol speelt, terwijl behalve de individueele mindere nog de karaktertrekken van den troep in zijn geheel, dus van het volk 2) moeten worden in het oog gehouden. U weet allen, dat de Pruisische „Kadaverdisziplin” bij Franschen niet mogelijk zou zijn; FREDERIK DE GROOTE beseftte dit reeds. Nu is in den laatsten tijd vrij veel geschreven over de quaestie, welke soort van tucht in het Nederlandsche leger moet gehandhaafd worden; eene vraag, die eigenlijk eene taxatie van het karakter van het volk eischt en daarom zoo moeilijk eenstemmig beantwoord kan worden, tenzij de practijk geraadpleegd worde en waar kan dit thans geschieden elders dan op het koloniale krijgstoneel? Zeker, er bestaan groote verschillen tusschen onze snorrebaarden en de 19-jarige miliciens, maar dit neemt niet weg, dat in Indië Nederlanders leeren, hoe over Nederlanders te heerschen. De vrijmoedigheid, die de lange diensttijd onzen fuseliers geeft, wordt opgewogen door het gevoel van gelijkheid, dat de milicien uit de moderne maatschappij --- speciaal in ons land — medebrengt.

De Nederlander is een „raisonneur”, wat men in het leger noemt een „advocaat”. Hij doet met tegenzin en laks, datgene waarvan hij het nut of de noodzakelijkheid niet inziet; hij critiseert zijne meerderen zonder zich om rangs- of standsverschil te bekommeren, is eigenlijk nooit tevreden en een onverbeterlijk „kankeraar”.

Een chef, die in zijne sterren de basis voor het gezag ziet en deze voldoende acht, zal, met Nederlanders te velde zijnde,

1) „Mémoires militaires et politiques”. 1801, p. 161.

2) „La discipline est d'institution sociale ou bien elle doit prendre pour point d'appui les qualités et les défauts dominants de la nation”.
ARDANT DU PICQ. a. v. p. 101.

zich de teugels voelen ontglippen, zoo hij zich niet het vertrouwen en de genegenheid zijner ondergeschikten weet te verwerven. Hoe dit laatste te bereiken, is eene geheel individueele zaak; de één handhaaft tucht op geheel andere wijze dan de ander; de oorsprong van het beheerschen echter ligt in een mooi karakter en een goed hart. Door slechte eigenschappen kan vertrouwen noch genegenheid afgedwongen worden. Wie uit zwakheid van karakter den mindere vleit, zal misschien in vredestijd een „getapte vent” kunnen zijn, maar zal in moeilijke omstandigheden niet aller oogen op zich gevestigd voelen om het consigne, nog vóór het uitgesproken is, te lezen. De wijze, waarop een MANTEUFFEL naar populariteit streefde, was niet alleen den bewoner van het Rijkland, maar zelfs den Pruisischen soldaat te machtig.

Vertrouwen kan zoowel het gesloten karakter van een GOEBEN als de vurige taal van een BUGEAUD opwekken; eene eerste voorwaarde is, dat de chef geene comédie speelt, zich geeft, zooals hij is, en dat dan een flink, onafhankelijk, rechtvaardig karakter zich openbaart. Waarlijk, onze vloekende, drinkende, mopperende soldaat is een streng en eerlijk zederechter.

Genegenheid is niet minder noodig.

Que ce soit avec les femmes, avec les rois ou avec le peuple, qui vent régner doit plaire,

heeft MISTRAL gezegd. Helaas blijkt deze waarheid niet zóó duidelijk in een vredesleger of menigeen kan zich de oogen daarvoor sluiten en velen leeren eerst te velde inzien, dat, zooals een kanonnier van Wagram in 1831 aan DROUOT schreef: 1)

. . . . la principale chose c'est de se faire aimer du soldat, parce que si le colonel n'est pas aimé, on ne se soucie pas beaucoup de se faire tuer par les ordres de quelqu'un que l'on déteste.

Als jong officier met zijne onderhebbenden in moeilijke omstandigheden komende, leert de Indische meerdere proef-ondervindelijk, 2) hoe tucht gehandhaafd moet worden en in

1) GIROD DE L'AIN. Grands Artilleurs. Drouot-Sénarmont-Eblé. 1895, p. 33.

2) Over de waarde van ervaring in zake opvoeding: zie K. W. 1904—1905. X, p. 868, noot 1.

hoeverre hij zich zelf moet herzien. Hij leert het ontbrekende kennen, het gewichtige van het onbelangrijke onderscheiden; een buiten-model kleedingstuk, eene zoogenaamd niet-militaire houding, een sjokkerige gang bepalen de waarde als soldaat niet, evenmin als het achteloos groeten van een onbekenden meerdere. Misschien zal U deze bewering omtrent het groeten als ketterij in de ooren klinken; een zich niet noemend schrijver over de thans in het vredesgarnizoen heerschende krijgstucht 1) hecht veel waarde aan de model-groet, maar, wie met mij het persoonlijke element in de tucht niet over het hoofd ziet, zal het verklaarbaar vinden, dat de mindere zijn eigen chef anders groet dan een hem onbekenden meerdere, van welken rang deze ook zij.

Met opzet heb ik het onderwerp tucht eenigszins uitvoerig behandeld, omdat, nu de *theoretische* beschouwingen omtrent de voor den modernen oorlog noodige discipline de verdedigers der uiteenlopende meeningen niet nader tot elkaar gebracht hebben, het mij gewenscht voorkwam, er op te wijzen, dat de *practijk* heeft geleerd, dat van ons volk te velde geen „Kadavergehorsam” verwacht kan worden. En wat de waarde van de lessen der practijk aangaat, zou elk theoreticus goed doen met groote letters boven zijne schrijftafel te zetten de woorden van den grootmeester der theorie: 2)

IN DER KRIEGSKUNST IST DIE ERFAHRUNG MEHR WERTH, ALS ALLE PHILOSOPHISCHE WAHRHEIT.

Ten einde misverstand te voorkomen, zij er nog op gewezen, dat eene zoogenaamd niet-militaire houding door mij evenmin bewonderd wordt als door U, maar dat ik in het uiterlijke niet de *hoofd*kenmerken voor het al of niet bestaan eener goede tucht zoek. Overste GRAAFLAND heeft eens geschreven: „Tucht herkent men aan het feit, dat zelfs in de moeilijkste oogenblikken alles zich afwikkelt als het ware van zelf zonder hurrie”. Welnu, in die oogenblikken ontvalt den soldaat het

1) Indisch Militair Tijdschrift 1906, Nos. 8 en 9.

2) CLAUSEWITZ, Vom Kriege. II 5.

hem omgehangen kleed der militaire vormen en treedt de mensch te voorschijn. Dat leert de koloniale oorlogvoering en dat is eene waardevolle vingerwijzing voor den chef, die zich op zijne taak wil voorbereiden.

Blijkt op expeditie, dat de soldaat geen automaat, geen onderdeel van eene machine is, aan den anderen kant draagt de koloniale oorlogvoering er toe bij, den persoon meer op den voorgrond te doen treden. De fusie-staatscommissie oordeelde dit in zooverre voordeelig, dat den officieren meer initiatief zou eigen worden. Generaal TROCHU daarentegen zag in eene buitensporige ontwikkeling van het individualisme een der voor Europa onbruikbare eigenschappen, in Algiers verkregen 1). Ook ten onzent is dikwerf gewezen op de gevaren, verbonden aan de tegen den I. V. aangeleerde, groote zelfstandigheid der onderaanvoerders, waarvan de meest voor de hand liggende en meest bestreden uiting is de zoogenaamde stormtactiek.

Vergun mij die stormtactiek hier wat nader te belichten. Wat wordt uit een tactisch oogpunt op expeditie geleerd? Men kan bewust en onbewust leeren. De ideaal-officier leert natuurlijk overal en slechts goede zaken, omdat hij in staat is, het doorleefde in het juiste licht te bezien. Het komt er minder op aan, wat men doorleeft als hoe men het doorleeft 2).

De groote meerderheid der deelnemers aan eene expeditie kan zich niet hoog genoeg boven het doorleefde verheffen om het geheel te overzien. Zij leeren niet bewust, doch maken zich eigen datgene, wat op de door hen medegemaakte expeditie regel was. De invloed, dien de koloniale oorlogvoering heeft op deze talrijke klasse van deelnemers, staat dus in rechtstreeksch verband met de wijze, waarop die oorlog gevoerd werd. Dat hierin zeer groote verschillen bestaan, zal ik U niet behoeven te bewijzen.

---

1) Zie het Aanhangsel.

2) Zie Militär Wochenblatt 1899—80. „Kriegserfahrung, Manövererfahrung, Theorie“.

In de op de thans gebruikelijke wijze gevoerde expeditiën leert een ieder, wat REISNER VON LICHTENSTERN noemt: 1) die tiefste der kriegsphilosophischen Wahrheiten: dasz im Kriege höchste Energie zugleich gröszte Weisheit ist.

Energie beteekent offensief. Het Indische leger ziet tegenwoordig meer en meer in, dat alleen de aanval heil kan brengen. Het zou mij te ver voeren, U hier te willen betoogen, dat het zelfde beginsel voor de Europeesche oorlogvoering geldt.

Ons leger wordt door de expeditiën min of meer immuun voor de eenzijdige redeneeringen van die theoretici, die in de verdediging het middel zien om te ontsnappen aan de conclusie, dat drie meer is dan twee. Ten onzent is minder kans dan elders dat „die mechanischen Köpfe über alles, was Geist und Gemüth hat, triumphiren.” 2)

Nu komt ons het grootste probleem der tactiek, de infanterie-aanval, waarvan BALCK gezegd heeft, dat de moeilijkheden tegenover de verbeterde vuurwapens even oud zijn als de twijfel aan zijne kans op succes, zich ter oplossing aanbieden. Ook hierbij helpt de ondervinding van goed geleide expeditiën over de verleiding heen, eene ballistisch juiste tactiek als de ware aan te zien. Er is een typisch verschil tusschen de tactiek tegen den I. V. vóór en na de periode 1896—1898.

De vrees van Overste KOSTER voor de gevolgen van eene verkeerde Minerva-vereering 3) lijkt gegrond als men bij COBLIJN leest: 4)

Tegen een I.V. achten wij het goed om zoodra mogelijk het vuur te openen..... Is het vuur eenmaal geopend, dan moet er niet snel, maar zeer langzaam worden vooruit gegaan, en telkens halt worden gehouden om te kunnen vuren.

of bij BRAKEL: 5)

1) „Die Macht der Vorstellung im Kriege”. Jahrbücher 1902. p. 25.

2) SCHARNHORST in een ontwerp van 1809. Zie de biographie door KLIPPEL, deel III, p. 437.

3) K. W. 1895—1896. VI. p. 352 e. v.

4) „De Indische Infanterie. Nadere beschouwingen.” 1887. p. 173.

5) „De oorlog in Ned. Indië”. 1895, p. 169 en 170.

Uit een tactisch oogpunt kan het vuur op elken afstand geopend worden; geeft het geen directe voordeelen, het zal toch steeds een wo-reelen indruk maken. Van uit een tactisch oogpunt kan er dan ook nimmer sprake zijn van munitie-verspilling. . . . . De beste vorm voor den aan-val is de gesloten vorm in linie, zoo mogelijk en échelon.

Tegenwoordig heeft het leger zich andere denkbeelden om-trent den aanval tegen den I.V. eigen gemaakt; zij werden door Overste GRAAFLAND verkondigd in „De Militaire Gids” van 1902:

Vermijd open terrein en zoek als regel uw kracht in het bedekte terrein.

Het geweer is een voor den tegenstander te duchten wapen, zoolang gij er niet mede schiet.

Gij moet attaqueeren in lange dunne liniën.

Dit zijn regels, die evenzeer voor den aanval tegen een gelijk bewapenden vijand gelden; ook dan het bedekte terrein zoeken, verspreide formaties aannemen en zoolang mogelijk zonder vuren voorwaarts gaan.

Waarlijk, de verschillen, die men tusschen Indische en Europeesche tactiek kan bespeuren, beginnen te verminderen, sinds de Atjeh-oorlog in zijn laatste stadium is gekomen en sinds de theoretici meer en meer de tactiek op psychologie trachten te baseeren; een streven, dat de steun van ons allen waard is, vooral omdat het te verrichten werk, de herziening der tactiek, in geen deele is volbracht.

Ware dit wel het geval, dan zouden wij ons gemakkelijk over de beteekenis van de zoogenaamde stormtactiek kunnen verstaan; thans zal ik daaraan eenige meer uitvoerige be-schouwingen moeten wijden.

De oorzaak van het ontstaan der stormtactiek ligt in de beoordeeling door de lagere aanvoerders van de verhouding tusschen eigen moreel en 's vijands wapenwerking. De over-iijing, die daarvan het gevolg is, leidt tot onsamenvangende partieele aanvallen, terwijl de omstandigheden op expeditie hoogst zelden tot eene bloedige bestraffing van het doorgaan naar voren leiden, waaruit men misschien zou kunnen op-maken, dat dit wel te motiveeren is. Hoe dit ook zij, in elk geval scheppen de expeditiën eene zucht tot offensief, zonder

op de noodzakelijkheid van samenwerking den noodigen nadruk te leggen, zoodat de opleiding eenigszins eenzijdig genoemd kan worden.

Ons leger leert op expeditie in dit opzicht, wat de Pruisische troepen uit den oorlog tegen het tweede Fransche keizerrijk medebrachten :

Les succès des Allemands avaient tellement surexcité leurs dispositions naturelles à l'offensive, qu'ils venaient à considérer toute temporisation comme une erreur; ils n'attendaient plus le succès que d'une attaque immédiate.

PIERRE LEHAUTCOURT schreef 1) dit naar aanleiding van den slag bij Amiens, maar ook andere slagen tegen de legers der Republiek toonen het zelfde beeld en men behoeft HOENIG, KUNZ en CARDINAL VON WIDDERN maar het woord te geven om te hooren, dat bijna al de overwinningen der Duitschers het gevolg zijn van incoherente daden van initiatief. Gaat men, hierdoor wantrouwend geworden, andere gevechten na, zij mogen dan in 1866, 1859 of in den Napoleontischen tijd geleverd zijn, dan ziet men, dat ten allen tijde de aanvallende troepen een regulier „zoodje” vormden, zonder orde of verband, en dat het succes niet te danken was aan den een of anderen tactischen kunstgreep van den leider, maar aan eene reeks van onsamenhangende daden van initiatief, aan eene serie van partieele aanvallen, wier som voldoende was om het moreel van den tegenstander te breken.

Het is de zaak van den leider, de troepen in de juiste richting aan te zetten en ze op het juiste oogenblik los te laten. Daarna hebben zij niets te doen als den vijand recht vóór hen te bestrijden; hunne gedragslijn moet die zijn, welke het gezond verstand in OFFENBACH'S „Grande Duchesse de Gérolstein” voorschrijft :

On cogne tant qu'on peut cogner . . . . on cogne et voilà!

Lijkt U de zaak te ernstig om er eene operette bij te halen? Och, Mijne Heeren, in de tijden, waarin dat stuk speelt, droeg de theorie van de oorlogvoering een operette-achtig karakter

1) „Campagne du Nord en 1870—71”. Nouv. éd. 1897 p. 57.

en misschien heeft de hedendaagsche theorie wel wat van hare grootmoeder geërfd, waar zij, de dramatische ongebondenheid, het wezen van den oorlog, miskennende, zich aan schema's vastklampt. Het is altijd en eeuwig de zelfde valsche voorstelling van de machine, die door één hand gedreven, door één wil bestuurd wordt. Hebt U een troep van duizend man ten aanval gezonden, dan zijn er ook duizend hoofden, die denken, duizend gemoederen, die indrukken ontvangen, die aan zichzelf overgelaten zijn. Zij allen moeten bezielde zijn met slechts één gedachte: „Voorwaarts!”

Die gedachte brengen de expeditiën aan onzen troep bij en daarom moet haar invloed ten zeerste gewaardeerd worden. Een offensieve geest in den troep, die zich alleen, waar het te pas kwam in 's leiders plannen, zou uiten, en dus niet ten allen tijde, is ondenkbaar. Daarom moeten de nadeelen in den koop worden genomen, moet de leider er op rekenen, dat eene voorhoede wel eens sneller dan hij wenscht kan doormstormen enz. enz. Wie daartegen hard wil optreden, moet den geest, die de daad baarde, dooden, moet door schema's en strenge bevelen de toewijding — want dit is het doorgaan naar voren, het élan eigenlijk — breken, verlammen, de levende impuls vernietigen en het leger tot eene logge, inerte massa maken, die, als dit alles gelukt is, te zwaar zal blijken om door één hand bewogen te worden, en daardoor roemloos zal ondergaan.

Er is slechts één omstandigheid, waarbij een sterk ontwikkelde offensieve geest bij de onderaanvoerders een groot gevaar wordt, namelijk bij eene defensieve oorlogvoering, 1) die reeds daarom alleen door onzen leider zal moeten worden vermeden.

Maar — het zou kunnen zijn, dat de geest, op expeditie opgewekt, niet duurzaam ware tegenover een B. V., evenals bij een jongen, die altijd jongeren op den kop heeft gezeten, het overdreven gevoel van eigenwaarde, bij meting met een gelijkwaardigen tegenstander, ten eenenmale verdwijnt. Overschatting van eigen kracht, onderschatting van den vijand,

---

1) VON ALTEN, Wider die Feldhaubitze. 1903. p. 79.

zullen, wanneer op ernstigen tegenstand gestuit wordt, licht in het andere uiterste overslaan. De krijgsgeschiedenis levert hiervan menig voorbeeld.

De wijze, waarop de koloniale oorlog gevoerd wordt, oefent op de gegrondheid van de meening omtrent eigen waarde invloed uit. Als nederlagen, voortspruitende uit het eenvoudige feit, dat de troepen van de Europeesche mogendheid den I. V. niet in het wit der oogen durven te zien, tot overwinningen worden opgevijseld, dan behoeft het niet te verwonderen, als deze misleiding omtrent eigen waarde tegen een B. V. dadelijk ontdekt wordt en de ontzuivering groot blijkt. Wie den Boeren-oorlog wil bestudeeren, zal goed doen, zijne aandacht ook aan koloniale veldtochten als de Tirah-expeditie te wijden.

Wij zijn de periode van de blauwe leugen gelukkig te boven; een échec, dat toch altijd mogelijk blijft, al heeft de troep geleerd, zich individu voor individu den meerdere van den inlandschen tegenstander te achten, een échec wordt nu niet meer verbloed, waardoor het onmogelijk gemaakt zou worden, het uit te wisschen, doch is aanleiding tot nog grootere ontwikkeling van energie om het moreel overwicht zoo spoedig mogelijk te herstellen. Daarom is er in elk geval eenige grond voor een gevoel van zelfbewuste kracht, dat zich ten gevolge van de expeditiën van ons leger zou kunnen meester maken.

Niemand kan te voren uitmaken of dit gevoel zijn bestaansrecht tegenover den B. V. bewijzen dan wel ongemotiveerd blijken en vervolgens in het andere uiterste overslaan zal. Maar, zooals wij nu vóór de quaestie staan, zal in elk geval erkend moeten worden, dat het een voordeel is, wanneer de Infanterie zich voor hare taak meer dan berekend acht. „Tout est opinion à la guerre,” heeft NAPOLÉON gezegd; het kan dan ook niet onverschillig zijn, welke meening de troep koestert omtrent de kansen van een oorlog met een B. V. Hebben de expeditiën van de laatste jaren het gevoel van onmacht, dat Atjeh vóór 1896 in ons leger moest opwekken, doen ver-

dwijnen, dan kan het niet anders of de groote massa van het leger — dat gedeelte, dat zijn plicht doet zonder aan den openbaren weg te timmeren — moet hare innerlijke kracht hebben voelen toenemen, zoodat hare taxatie van onze kansen tegenover een B. V. mede moeten zijn gerezen en daarmee de kanswaarde zelve.

Ons streven moet niet zijn, het gevoel van eigenwaarde te onderdrukken, den B. V. voor te stellen als een overmachtigen, haast onoverwinbaren tegenstander, als het toonbeeld van moed en behendigheid. Iedereen is er voldoende van overtuigd, dat de strijd tegen een indringer onder zeer bezwarende voorwaarden door ons zal worden gevoerd. Die moeilijkheden nog te accentueeren staat gelijk met haar te vermeerderen. Door daarentegen de op expeditie opgewekte gevoelens te onderhouden en ook tegenover den B. V. voor afbrokkelen te behoeden, wordt de eerste voorwaarde om den strijd tot een goed einde te brengen, vervuld. Hoe dit in de practijk te bewerkstelligen, daaromtrent geven de handelingen van een man als VON GOEBEN, maar bovenal die van den grooten Keizer uitsluitel.

Ten slotte nog eene opmerking, die zich aansluit aan de korte beschrijving, die ik van het gevecht gaf. De expeditiën maken den aanvoerder vertrouwd met het beeld van wanorde, dat elk gevechtsveld biedt en bieden moet; hem wordt daardoor tegenover den B. V. eene ontgoocheling bespaard, die des te grooter zou geweest zijn, naarmate hij meer naar het methodische neigt. Wie den oorlog niet heeft leeren kennen, zal zich in de tooneelen van wanorde gedesoriëteerd gevoelen en voor een échec aanzien, wat de voorbereiding der zege kon zijn. Hij is als iemand, die in een afgrond ziet, het duizelt hem en hij springt er in. Een voorbeeld levert BONIN's houding bij Trautenau, naar aanleiding waarvan BLUMENTHAL aan MOLTKE schrijft: 1)

Es liegt eine sehr grosse Gefahr darin, wenn Persönlichkeiten an die Spitze so grosser und selbständig auftretender Truppenabtheilungen gestellt werden, die den Krieg und das Wesen desselben noch nicht kennen.

1) VON LETTOW—VORBECK. a. v. Iiter Band. p. 246.

Alleen een ervaren generaal kan, wat CLAUSEWITZ noemt, den polsslag van den oorlog bepalen. Men herinnere zich FREDERIK DE GROOTE bij zijn eerste gevecht, men denke aan Königgrätz, waar slechts één man van het Pruisische groote hoofdkwartier zich niet door de tooneelen van verwarring van de wijs liet brengen en MOLTKE kende den oorlog, al had hij zijne ervaring slechts tegen den I. V. verworven. Door *studeeren* kan men deze hoogst belangrijke zijde van den oorlog slechts onvolkomen leeren kennen, tenzij het aantal realistische schrijvers als HOENIG en KUNZ vermeedert 1) en daardoor de machine-conceptie uit het brein verdwijnt.

Die Kenntniss dieser Friktion ist ein Haupttheil der oft gerühmten Kriegserfahrung, welche von einem guten General gefordert wird. Freilich ist derjenige nicht der beste, der die grösste Vorstellung davon hat, dem sie am meisten imponirt (dies giebt jene Klasse von ängstlichen Generalen, die unter den Erfahrenen so häufig zu finden sind) sondern der General muss sie kennen, um sie zu überwinden, wo dies möglich ist, und um nicht eine Präzision in den Wirkungen zu erwarten, die eben wegen dieser Friktion nicht möglich ist 2).

Hiermede, Mijne Heeren, ben ik aan het einde gekomen van mijne rede; vele punten werden niet besproken, het gebied der strategie niet betreden, belangrijke factoren als de beweeglijkheid der troepen en de geschiktheid te velde zich zelf te redden, wat CLAUSEWITZ noemt, „der Kriegerische Tugend des Heeres”, bleven onvermeld. Wat ik echter heb getracht te doen uitkomen, dat is het feit, dat onze expeditiën thans in alle opzichten medewerken om het individu zich vrij te laten ontplooien en het zoodanig te ontwikkelen en te vormen, dat het zich misschien benauwd gevoelt in het corset der vredes-routine, doch daarentegen zich lenig en vrij zal kunnen bewegen in het gebied der onzekerheid, in den oorlog. Een der weinige militaire psychologen, REISNER VON LICHTENSTERN, komt tot het besluit, dat in den oorlog weinig opge-

---

1) „Rien ne ressemble moins à la guerre et au combat que ce qu'on raconte.” TROCHU, L'armée française en 1867. 19e ed. p. 271,

2) CLAUSEWITZ, Vom Kriege I. 7.

merkte onderstromingen reusachtige gevolgen hebben. Welnu — ik heb heden avond gepoogd, duidelijk te maken, dat de wijze, waarop wij tegenwoordig op expeditie optreden, een krachtige motor vormt om tegen den B. V. die onderstromingen in de richting van het succes te drijven. Ik heb gezegd.

AANHANGSEL.

Uitspraken van verschillende schrijvers. 1)

Kolonel COBLIJN :

„De officier van het Nederlandsche leger heeft voor zijne vorming al bitter weinig aan zijne detachering bij het Indische leger; daartoe verschillen de militaire toestanden in Indië te zeer van die in Europa. Wordt hij op jeugdigen leeftijd gedetacheerd en blijft hij lang genoeg in Indië, bijv. 10 jaren, dan kan dit zeer zeker van gunstigen invloed op de vorming van zijn karakter zijn, waardoor zijne militaire waarde zal verhoogd worden; maar dit is slechts met enkelen het geval. — Ook zijn oorlogen tegen Inlandsche vijanden geen oefeningsplaatsen voor oorlogen tegen Europeesche vijanden. Hier in Europa vecht men met zijne gelijken, met een vijand even goed uitgerust, even goed geoefend, als men zelf is, in Indië niet. In Indië vecht men tegen een, hoewel dikwijls dapperen, niettemin onbeschaafden vijand, die in kennis van krijgswaardigheden, oorlogsgeoefendheid en uitrusting verre bij ons achterstaat. De oorlogen aldaar nemen daardoor van die in Europa *zeer afwijkende* vormen aan.

Zooals wij zeiden, de officier kan bij een langdurig verblijf in Indië zijn karakter vormen; hij kan zich door het aldaar bijwonen van expeditiën stalen, vermoeienissen, ontberingen en gevaar met kalmte leeren trotseeren.....”

(Voorstellen in het belang van het Indische leger. 1892, p. 71 en 72).

Naar aanleiding van de fusie-quaestie is het onderwerp meermalen ter sprake gekomen; een drietal citaten worden hieronder vermeld :

De Schrijver der Brochure noemt onder de voordeelen van de fusie :

---

1) Om een beeld te geven van de verschillende meeningen, zijn hier eenige aanhalingen bijeengebracht.

„Alle Nederlandsche officieren zullen in de gelegenheid zijn in de koloniën krijgservaring op te doen, terwijl *alle* koloniale officieren op militair gebied, zich in Nederland gemakkelijker en beter, technisch en wetenschappelijk zullen kunnen ontwikkelen”.

(Samensmelting der officiers-kaders. 1895, p. 22).

Kapitein MICHIELSEN :

„Het voortdurend dienen bij vrij wel voltallige legerafdeelingen, het trotseeren van vermoeienissen, ontberingen en gevaren te velde; de meerdere zelfstandigheid van handelen, die van den officier in Indië, niet alleen te velde, maar vaak ook in het vredesgarnizoen gevorderd wordt, — dit alles te zamen genomen kweekt militaire eigenschappen, die moeilijk overschat kunnen worden en die ongetwijfeld aan de practische bruikbaarheid van den officier in niet geringe mate ten goede zullen komen”.

(K. W. 1898—1899. III. p. 157).

Staatscommissie in zake samensmelting van de officierskorpsen.

„..... Wel werd hiertegen door enkelen opgemerkt, dat men geen te hooge verwachtingen moet koesteren van het nut der in Indië opgedane oorlogs-ondervinding voor in Europa dienende officieren, maar daarbij werd erkend, dat toch in elk geval de in Indië gediend hebbende officieren na hun terugkeer meer initiatief en *savoir faire* zouden blijken te bezitten.”

(Verslag. Hoofdstuk I, Bijlage F. p. 56.)

Generaal TROCHU :

„La conquête de l'Algérie et les insurrections qui nous ont plus d'une fois troublés dans sa possession depuis la conquête, ont été pour l'armée française une école de guerre d'un haut intérêt. Il y a fallu de considérables efforts de toute sorte qui nous ont appris à résister aux grandes fatigues, à exécuter de pénibles travaux, et qui nous ont conduits à vaincre un

ennemi entreprenant, mobile à l'excès, difficile à saisir. Mais en dehors de quelques actions de guerre d'exception, qui ont exigé un certain déploiement de forces engagées suivant des règles déterminées, nos opérations avaient pour objet habituel de „battre l'estrade” comme on disait autrefois. Des luttes partielles, souvent imprévues, quelquefois dramatiques, exerçaient continuellement l'intelligence des officiers, des sous-officiers, des soldats, et développaient parmi nous des habitudes *d'individualisme militaire* qui sont devenues excessives. En un mot notre éducation pratique de combat comporte une certaine part de laisser aller et de décousu, auxquels il faut appliquer des redressements, en vue des grandes opérations de la guerre ordinaire et des batailles en ligne, qui exigent absolument le calme, le coude à coude, la méthode, dans un ensemble silencieux et bien ordonné.”

(L'armée française en 1867. 1868. p. 238).

Generaal TROCHU wijdt in „L'armée française en 1879” een afzonderlijk hoofdstuk aan den Afrikaanschen oorlog, die vóór 1870 een „société d'admiration mutuelle africaine” in het leven riep :

„Les succès sont grossis, les échecs sont déguisés, les fautes sont tués, et la leçon en est perdue pour les peuples et pour les armées”.

Een anonymus in de Neue Militärische Blätter. (Band 24. 1884. p. 515).

„Es ging also durch diese afrikanischen Kämpfe Offizieren wie Soldaten das Verstandniss für die Anforderungen eines europäischen Krieges vollständig verloren, und es wurde dieser Aufenthalt für sie in der That zu einem „Kapua” der Geister. Mit Recht sagt daher auch ein französischer Schriftsteller, dasz der Besitz Algiers den Franzosen Elsass und Lothringen gekost habe.”

Generaal ZURLINDEN :

„La guerre d'Afrique n'était pas une excellente école; dans

ces escarmouches et ces combats de guérillas, on se déshabituait de la grande guerre; on en oubliait les lois".

(Zie Indisch Militair Tijdschrift 1904. II. p. 1012).

Majoor BALCK, over den Boerenoorlog sprekende :

„In fester Feuerzucht und in der Unempfindlichkeit gegen Verluste hatte die Ueberlegenheit der englischen Infanterie in den napoleonischen Kriegen bestanden. Aber die Erfahrungen der Kolonialkriegen, die zwar hohe Anforderungen an die körperliche Leistungsfähigkeit, jedoch geringe an das Blut der Truppen stellten, hatten die Anschauungen getrübt..... Die in England allgewaltige, durch sensationsdurstige, unwisende Berichterstatter beeinflusste, öffentliche Meinung ging sogar vielfach so weit, geringe Verluste als das Kennzeichen guter taktischer Anordnungen anzusehen".

(Vierteljahrshefte 3—1906, p. 451).

Generaal VON ZEPPELIN :

„Man hat ja nicht mit Unrecht die asiatischen Feldzüge Ruslands, die Kämpfe der Franzosen in Algier und die der Engländer in ihren Kolonien, namentlich an den Grenzen Indiens und in Afghanistan, wie auf dem Boden des schwarzen Erdteils, eine Schule tapferer Soldaten, aber keine solche für Führer des grossen Krieges genannt. Die eigenartigen Verhältnisse des Kriegsschauplatzes, der Charakter des Feindes, die numerisch geringen Truppen sind es, welche zu diesem Urteil zu berechtigen scheinen. Umsomehr geben diese Momente aber Gelegenheit zur Ausbildung trefflicher soldatischer Eigenschaften des einzelnen und zum Beweise persönlicher Tapferkeit".

(Militär Wochenblatt 12—1906).

Generaal LAHURE :

„C'est une erreur de croire que les grandes guerres de l'Europe puissent seules être fertiles en enseignements militaires valables. La guerre, partout où elle se fait, est toujours la guerre.

Quel que soit le théâtre d'une lutte, quels que soient les combattants, leur civilisation, leur nombre, leurs moyens d'action, il y a entre toutes les campagnes ce facteur commun : l'homme en face du danger. Il en résulte que les observations militaires que l'on recueille en prenant ce facteur pour base — et ce sont les meilleures, — sont d'une application générale”.

(Souvenirs. 1880, p. 12).

Na het houden dezer voordracht, heeft de gewone pauze plaats, waarin wordt overgegaan tot de ballotage der gestelde kandidaten, waarvan de uitslag is, dat met algemeene stemmen tot leden der Vereeniging worden toegelaten de Heeren H. P. J. M. Bakker, Kapitein van het Regt. Gren. en Jagers; W. J. P. van Beek, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger; G. W. J. Bruins, Res. 2e Luitenant van het Regt. Gren. en Jagers; J. K. Bruynis, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger; G. N. van Harte, Militie 2e Luitenant van het Regt. Gren. en Jagers; R. H. Hofman, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger; D. J. ten Klooster, Luitenant-Kolonel Kwartiermeester; C. Lankamp, B. C. M. Martens, F. Masthoff, C. J. la Rivière, A. L. Samson, J. M. G. Schaafsma en A. J. Sparenburg, allen 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger; A. E. Thierens, Gep. Luitenant ter zee; H. van Veen, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger; H. F. M. Baron van Voorst tot Voorst, en W. A. van den Wall Bake, beiden 2e Luitenant der Cavalerie, allen te 's-Gravenhage;

J. P. Boltan, 2e Luitenant der Infanterie; A. M. R. Bijleveld, 2e Luitenant der Artillerie; A. Govers, 2e Luitenant der Infanterie; R. J. Hoffmann, 1e Luitenant der Infanterie; N. O. J. Pauw Gerlings, 1e Luitenant der Artillerie; Jhr. L. M. van Reigersberg Versluys, 2e Luitenant der Cavalerie; H. D. Scherpenhuyzen, 2e Luitenant der Infanterie, allen te Amersfoort;

W. A. Bor en S. C. Plantenga, beiden 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, te Amsterdam;

S. C. T. van der Paardt en J. G. M. Wastenecker, beiden 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, te Apeldoorn;

J. H. Cox, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger; P. A. W. Elbers, 2e Luitenant der Cavalerie N.-I. Leger; N. J. M. F. van Everdingen en J. Meijer, beiden 2e Luitenant der Infanterie, allen te Arnhem;

R. O. van Gennep, J. W. van der Lely, F. N. F. van der Schriek, A. C. Stadlander en G. E. A. Themann, allen 2e Luitenant der Infanterie, te Assen;

C. E. W. de Haan en T. C. Kers, beiden 2e Luitenant der Infanterie, te Bergen-op-Zoom;

G. A. A. von Raesfeld Meijer, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, te Borken (Westfalen);

C. E. Blaauw, 1e Luitenant der Genie; A. B. Knook, Kapitein der Infanterie; H. A. Ribbius en B. W. T. van Slobbe, beiden 2e Luitenant der Infanterie, allen te Breda;

J. Detmar, 2e Luitenant der Infanterie, te Deventer;

G. Sturm, 2e Luitenant der Infanterie, te Doesburg;

J. J. de Man, J. C. C. Nijland en H. L. Wüst, allen 2e Luitenant der Infanterie, te Ede;

E. de Groot, 2e Luitenant der Artillerie N.-I. Leger, te Enkhuizen;

M. C. van de Stolpe, 2e Luitenant der Infanterie, te Geertruidenberg;

T. W. N. de Brouwer en L. J. Schmidt, beiden 2e Luitenant der Infanterie, te Gouda;

W. de Groot, 2e Luitenant der Infanterie en W. G. L. Versteeg, Majoor der Genie, beiden te Haarlem;

P. W. Leverland, 2e Luitenant der Infanterie, te Har-
derwijk;

O. W. van Veldhuijzen, 2e Luitenant der Artillerie N.-I. Leger, te Harlingen;

J. F. de Ridder, 2e Luitenant der Infanterie en A. van der Waag, 2e Luitenant der Artillerie, beiden te Den Helder;

L. J. T. van den Heuvel, 2e Luitenant der Genie, te Hellevoetsluis;

E. P. H. Haan, 2e Luitenant der Infanterie; J. M. de Kruijff, 2e Luitenant der Artillerie en T. P. van Wamel, 1e Luitenant der Infanterie Landweer, allen te 's-Hertogenbosch;

J. Mackenzie, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, te Hilversum;

J. Drost en H. J. Sasburg, beiden 2e Luitenant der Infanterie, te Hoorn;

J. Debus en G. A. Hendriksz, beiden 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, te Kampen;

P. J. Gaillard, R. C. van der Garden, C. Gordijn, H. J. Juta, P. H. Rutgers, J. C. L. Sas en G. W. Stroink, allen 2e Luitenant der Infanterie en H. de Vries, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, allen te Leeuwarden;

H. D. Buurman, 2e Luitenant der Infanterie en V. Dersjant, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, beiden te Leiden;

J. D. A. van Gumster, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, te Lobith;

P. C. A. Kools, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger; P. C. Lagas en P. Pieterse, beiden Militie 2e Luitenant der Infanterie, allen te Middelburg;

J. W. van der Breggen, A. F. J. M. Drossaers, T. S. Rooseboom en N. D. G. van der Werff, allen 2e Luitenant der Artillerie, te Naarden;

A. E. van Marle, 2e Luitenant der Artillerie N.-I. Leger, te Nunspeet;

F. K. van Berg, 2e Luitenant der Artillerie N.-I. Leger; J. H. C. van Reenen, 2e Luitenant der Infanterie; J. M. Roos, J. F. van der Sluys Veer en O. C. Tulleken, allen 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, allen te Nijmegen;

G. C. Vis, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, te Rijswijk (Z.-H.);

J. Boodt, 2e Luitenant der Artillerie N.-I. Leger en H. Meulenkamp, Militie 2e Luitenant der Infanterie, beiden te Rotterdam;

C. G. Kamerling, Reserve 1e Luitenant der Infanterie, te Tilburg;

J. F. Beckman, 2e Luitenant der Genie N.-I. Leger; D. van den Berg, 2e Luitenant der Genie; J. H. Carstens, 1e Luitenant der Artillerie; W. M. Dudok, 2e Luitenant der Genie; C. Gerber, Reserve 2e Luitenant der Infanterie; H. G. Grosjean, 2e Luitenant der Genie; P. J. J. van der Horn van den Bos, 2e Luitenant der Infanterie; A. H. Op ten Noort en J. Reysenbach, beiden 1e Luitenant der Genie; G. van Rossem, 2e Luitenant der Infanterie; J. A. Schreuder, 1e Luitenant der Genie; A. M. C. Seeuwen, 1e Luitenant-Adjutant der Infanterie; J. Severijn, Reserve 2e Luitenant der Infanterie; S. C. Sporry, 2e Luitenant der Genie en W. de Waal, 1e Luitenant der Artillerie, allen te Utrecht;

J. J. M. de Waal, 2e Luitenant der Cavalerie, te Venlo;

A. A. de Jong, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger en L. K. van Loon, 2e Luitenant der Infanterie, beiden te Vlissingen;

J. Y. Galema, Militie 2e Luitenant der Infanterie, te Workum (Fr.).

Benevens de volgende in Indië verblijf houdende officieren van het N.-I. en Ned. leger :

Infanterie. — H. L. M. van Ghert, 1e Luitenant; C. M. J. van Hoogstraten, Kapitein; J. M. de Lange, 2e Luitenant; K. L. Rozendaal, 1e Luitenant; R. T. Schmiedeman, 2e Luitenant; D. Slijboom, 2e Luitenant; L. J. J. M. Tabbers, 1e Luitenant v. h. Ned. Leger; A. Visser, 2e Luitenant; J. J. de Vries, 2e Luitenant en J. Zijlstra, 2e Luitenant. *Cavalerie.* — A. P. Erzeij, 1e Luitenant en B. Hendriks, Ritmeester. *Artillerie.* — M. R. Albricht, 2e Luitenant; E. van Diest, 1e Luitenant en E. H. Pückel, 2e Luitenant. *Geneeskundige dienst.* — Dr. C. H. Felix, arts, offic. van Gezondheid 1e klasse.

De VOORZITTER, de heeren van het stembureau voor de door hen yolbrachte taak dankende, zegt vervolgens: Mag ik vragen wie van de Heeren, naar aanleiding van de gehouden voordracht, iets in het midden heeft te brengen, inlichtingen

wil vragen of verder over het gesprokene in debat wenscht te treden? Ik zal voor dat doel gaarne het woord verleen.

De Heer BOON: Ik wensch aan te vangen met den Heer MUURLING hulde te brengen voor de wijze, waarop hij zijne voordracht heeft gehouden. Evenwel is mij in zijne rede het een en ander opgevallen, waaromtrent ik gaarne een woord in het midden wensch te brengen.

In de eerste plaats heeft de Heer MUURLING gezegd, dat een Javaan niet geestdriftig van aard is en dat het zoo moeilijk zou zijn, in den inlandschen soldaat geestdrift op te wekken.

Hieromtrent meen ik met den geachten spreker in gevoelen te moeten verschillen.

Het kan zijn, omdat ik op Java geboren ben en mijne kindsheid daar heb doorgebracht, dat ik eerst de Maleische en vervolgens de Javaansche taal heb geleerd en daarna eerst het Nederlandsch, doch ik meen als feit te mogen stellen, dat de meening, dat men den Javaan geen geestdrift kan inboezemen, vooral hierin haar oorsprong vindt, dat zij, die den Javaan in geestdrift willen doen ontvlammen, dit niet kunnen doen, omdat zij daartoe niet het hoofdmiddel ter hunner beschikking hebben, n.l. de kennis van de Javaansche taal.

In het laatste deel zijner voordracht heeft de Heer MUURLING als voorbeeld genoemd den Overste GRAAFLAND. Maar waarom kon die overste zijne inlandsche manschappen in geestdrift brengen? Juist, omdat hij het Maleisch en wellicht ook het Javaansch goed machtig was. Hij kon de menschen doen begrijpen, waarom het ging en daarom kon hij ook bij hen geestdrift opwekken.

Nu een ander punt. Door den Heer MUURLING is bij herhaling het woord *geleerdheid* gebezigd. De officieren van de Hoogere Krijgsschool verkrijgen, gelijk hij zegt, allen eene zekere mate van *geleerdheid* en dat is dan een maatstaf voor de beoordeeling van hunne geschiktheid. Eens werd mij door een lid van ons vorig Ministerie ook gezegd, dat het niet noodig was, dat

er een groot aantal officieren naar de Krijgsschool ging, omdat men zooveel *geleerde* menschen immers niet noodig had.

Tegen dat woord „geleerdheid” heb ik bezwaar Mijne Heeren! Naar mijne meening heeft de studie aan de Hoogere Krijgsschool ten doel, dat de officier daardoor moet trachten, zich meer *bruikbaar* te maken. Op die bruikbaarheid toch komt het in hoofdzaak aan.

En nu is het deelnemen aan expeditiën wel een maatstaf voor de beoordeeling van die bruikbaarheid, maar ik zou de vraag willen stellen of dit de *eenige* maatstaf daarvoor moet zijn?

Iemand, die veel studie heeft gemaakt, is wel niet altijd een bruikbaar persoon, maar het is toch regel, dat men, om bruikbaar te kunnen zijn, veel geleerd moet hebben.

Ten slotte zeide de Heer MUURLING, dat de tijd, aan de Hoogere Krijgsschool doorgebracht, geen tijd is van actie. Maar is studie dan geene actie?

De Heer VAN AKEN: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik aan de voordracht van den geachten spreker een titel zou moeten geven, dan zou ik haar willen noemen: „De psychologie van den Oorlog”. Uit de zoo even gehoorde rede is de omvang van dit onderwerp gebleken en tevens, dat elk onderdeel daarvan ruimschoots stof voor een leesavond zou geven.

Het zij mij vergund, naar aanleiding van het gesprokene, enkele opmerkingen onder de aandacht te brengen.

De Heer MUURLING heeft over „moed” gesproken, echter zonder er m. i. in geslaagd te zijn, eene aannemelijke verklaring voor deze hoedanigheid te geven. En geen wonder. Het begrip „moed” is voor zoo velerlei uitlegging vatbaar, dat het bezwaarlijk is om vast te stellen, wat de eigenlijke drijfveer was, die een mensch eene daad deed volbrengen, welke met den naam „moed” wordt aangeduid. Het is zelfs mogelijk, dat eene handeling met het praedicaat „moed” wordt bestempeld, terwijl zij bij nader onderzoek eigenlijk niets anders was dan een gevolg van angst.

Zoo hoort men het dikwijls als eene moedige daad prijzen,

als iemand uit de derde verdieping van een brandend huis het raam uitspringt. Eene dergelijke wanhoopsdaad, die alleen haar oorsprong kan hebben in de vrees om geroosterd te worden, kan toch moeilijk als eene uit eigen aandrift gewilde, menschelijke handeling beschouwd worden. Moed en vrees worden hier, evenals in vele andere gevallen, schromelijk met elkaar verward.

Men komt, als men eene niet-geïdealiseerde verklaring voor bepaalde handelingen wil geven, bij nader onderzoek tot verschillende soorten van moed.

Zoo kan men zich bijvoorbeeld een „moed” denken, die eigenlijk niets anders is dan een gewennen aan een bepaald gevaar, omdat men er volkomen mede vertrouwd geraakt is. Een dergelijke moed toont de geneesheer en de ziekenverpleger bij de behandeling van besmettelijke ziekten. Geleidelijk hebben zij eene school doorloopen, die hun leerde, voorzichtig te zijn, hebben zij alle voorzorgsmaatregelen tegen besmetting leeren toepassen en zijn zij aan de gevaarlijke omgeving *gewend* geraakt. En met den loodgieter, die op zijn gemak door eene dakgoot wandelt, is het precies het zelfde, omdat hij door het veelvuldig verblijf in hooger sferen, zich heel eenvoudig geen gevaar bewust is.

De hier genoemde menschen geven dus door hunne handeling geen bewijs van moed, omdat de voorwaarden voor „vrees”, door de voorzorgsmaatregelen en door de geoefendheid zijn weggenomen.

Eene andere soort moed is de moed der massa. Hij heeft zijn oorsprong in het vertrouwen, dat men vindt in de tegenwoordigheid van anderen. Wat men alleen zijnde niet zou durven, wordt in gezelschap van anderen volbracht, zelfs dan als die anderen niet den minsten invloed op de handeling kunnen oefenen. Eene andere soort „moed” is die, welke aan enthousiasme, als 't ware aan een roes, zijn ontstaan dankt. Deze komt veelvuldig voor en doet aan een vuurwerk denken, dat vonken spattend verdwijnt, voordat het goed is waargenomen.

Ten slotte is er nog een moed, dien ik physieken moed

zou willen noemen, omdat hij bijna geheel van lichamelijken oorsprong is. Het zich van zijne kracht bewust zijn en de zekerheid, waarmede men over zijne bewegingen beschikt, zijn oorzaak, dat men bij een naderend gevaar niet sidderend ineenzakt, doch dat men rustig en kalm het juiste oogenblik afwacht om aan het gevaar te ontkomen of dat men in zelfbewuste kracht het vertrouwen vindt, daaraan het hoofd te bieden.

De ware moed toont zich in de zelfbewuste handeling, wanneer men zich van het gevaar volkomen rekenschap gegeven heeft en er het hoofd aan biedt uit eergevoel of plichtsbefef of beide. Dit is de moed, waarover, zooals de geachte spreker aantoonde, de officier beschikt of *wil* beschikken; het is de schoone vrucht van eene zorgvuldige opvoeding, waarbij deze drie factoren: geestelijk, moreel en fysiek, gelijke rechten werden toegekend.

De geachte spreker heeft ook herhaaldelijk over „geleerdheid” gesproken en, als ik goed begrepen heb, in een verband, alsof zij het initiatief in den weg zou staan. Dat nu kan ik volstrekt niet met hem eens zijn. Ik stel op den voorgrond, dat van de geleerdheid van een mensch slechts dat gedeelte hem nuttig is, wat hij er van aan den man kan brengen, en geef gaarne toe, dat een geleerde zonder initiatief in de practijk van het leven minder waard is dan een man van de daad. Maar waarom zou een geleerde niet tevens een man van de daad kunnen zijn, als hij de zelfde school „tot de daad”, als de niet-geleerde heeft doorloopen? De deugdelijkheid van zijn initiatief zal dan, evenredig met zijne geleerdheid, stijgen. Initiatief staat echter op het oorlogsveld met kennis en wetenschap in een zeer verwijderd verband. Het zal — uit den aard der zaak beschouw ik de quaestie natuurlijk theoretisch — geheel afhankelijk zijn van den invloed, dien de omstandigheden op de psyche van den mensch oefenen. De aan den strijd gewende man, die weet, dat het trefprocent zeer laag is en zich daarvan gedurende het gevecht bewust blijft, zal den toestand veel beter overzien en veel rustiger zijne maatregelen kunnen beramen dan hij, die pas gisteren den vuurdoop

onderging. De aanvoerder, die geene vrouwen kinderen t'huis heeft, zal veel minder onder den invloed van het gevaar komen dan hij, die bezorgd voor de toekomst der zijnen is; ten slotte zal de niet fysiek vermoeide en goed gevoede helderder van geest en opgewekter zijn dan de lichamelijk uitgeputte, wiens maag naar voedsel verlangt. Physieke vermoeidheid benevelt den geest en verlamt de wilskracht; zij in de eerste plaats en daarna de andere op den zielstoestand inwerkende invloeden treden het initiatief hinderend in den weg. Het zou echter dwaas zijn te beweren, dat deze invloeden zich eerder bij den ook „tot de daad” opgevoeden geleerde doen gelden dan bij hem, die uitsluitend man van de daad is.

Ten slotte zou ik nog gaarne een enkele opmerking willen maken over de meening van den Heer MUURLING, dat tucht aangeboren is; eene meening, die ik niet gaarne zou onderschrijven. Ik geef toe, dat den mensch veel aangeboren is, doch tucht in 't algemeen is niets anders dan een product van de opvoeding, van *gewenning* aan wetten, regels en voorschriften. Het in den laatsten tijd verdedigde opvoedingsstelsel, waarin men vrijheid en zelfstandigheid meer en meer op den voorgrond brengt, heeft voor den eenling ongetwijfeld waarde, voor de massa, dat is in casu voor eene legermacht, heeft het grenzen, waarvan de overschrijding tot schromelijke gevolgen leidt. Waar aan die vrijheid het plichtsbesef ontbreekt, daar zijn uitpattingen onvermijdelijk; het gebeurde met de landweer moge eene lang nawerkende waarschuwing zijn.

De voorstanders der nieuwe leer mogen vrij lachen om „Cadaver-Gehorsam”, waarvan het gebeurde te Köpenick blijk gaf; als wij over een leger beschikten, waarin de tucht tot die hoogte was opgevoerd, dan zou zelfs de grootste macht ter wereld zich wel tweemaal bedenken, eer zij de hand naar ons zelfstandig volksbestaan uitstak. Ook ik acht de tucht, die in waardeering van en vertrouwen in den meerdere wortelt, oneindig hooger dan die, welke door andere middelen wordt aangekweekt; zij is echter onbestaanbaar, zoolang minderen en meerderen niet het ideaal van voortreffelijkheid bereikt hebben.

Met de sterkte van den troep vermindert de wisselwerking tusschen inferieur en superieur, en aangenomen dat de ideale toestand bereikt was, deze is onmiddellijk verbroken, wanneer andere personen de plaats der vorigen hebben ingenomen. En hoe zouden jonge officieren en jong kader in een ommezien het vertrouwen van oudere manschappen in die mate kunnen winnen, dat gehoorzamen in ernstige omstandigheden er het gevolg van zou kunnen zijn? Die toestand is eenvoudig ondenkbaar, en onverantwoordelijk is het dan ook om de oude beproefde middelen te veroordeelen en te verwaarloozen, om door eene ziekelijke, de kiemen van alle wilskracht doodende, opvatting onze hoogste belangen in gevaar te brengen. Ik weet wel, dat de kazerne noch het oefeningsterrein de plaatsen zijn, waar de militaire opvoeding naar zijne waarde getoetst wordt; dit kan echter niet wegnemen, dat de kazernetucht, de eerbiedige en evenzoo beantwoorde groet en de „stram” en nauwkeurig, gelijkmatig uitgevoerde exercitiën door niets te vervangen middelen zijn om zelfbeheersching, en op die basis, „tucht” aan te kweeken. Op den grondslag van die „tucht” kan dan, als er nog tijd over is, door de daartoe *geschikte meerderen* getracht worden, het vertrouwen te winnen.

Men stelt ons dikwijls Zwitserland ten voorbeeld en ook ik heb dit herhaaldelijk gedaan. Ik verzuimde echter niet, er tevens op te wijzen, dat dit bergvolk een zoo hoog ontwikkeld nationaliteitsgevoel heeft, als overal elders in Europa te vergeefs wordt gezocht en dat bij hunne legeroefeningen eene tucht heerscht en eene „Strammheit” wordt gehuldigd, die zelfs aan Duitschers bewondering afdwingt.

Ook de Japanners hebben hunne, de geheele wereld verrassende overwinningen, niet in de laatste plaats te danken aan eene opvoeding in het huisgezin, in de school en in het leger, waarin het tuchtbeginsel eene overwegende rol speelt.

De Heer HOOGEBOOM: Tot mijn leedwezen moet ik constateeren, dat de geachte spreker de Alma Mater niet in dankbare herinnering heeft gehouden. De Heer MUURLING beweert, dat

aan de Koninklijke Militaire Academie niets gedaan wordt voor de karaktervorming van den cadet. Mijne langdurige ervaring heeft mij anders geleerd. Het is waar, er worden geene *lessen* gegeven in psychologie, ten minste niet zoo en zooveel uur in de week. Op het eerste leerprogramma dier academie waren een of twee lesuren uitgetrokken in z.g. militaire moraal; de ervaring heeft die, en wel zeer spoedig, geschrapt en ik geloof, dat zij daar wel aan gedaan heeft. Dat wil echter nog niet zeggen, dat het leeraarspersoneel van den duren plicht ontheven werd om elke gelegenheid aan te grijpen tot opvoeding van den cadet in den waren zin des woords; en dat wilde het ook niet, althans het meerendeel niet.

Het is mij bekend, dat tal van officieren, met wien ik het voorrecht heb gehad, aan de academie verbonden te zijn, meer, veel meer deden dan reglementen en voorschriften vermogen aan te geven, voor de ontwikkeling van den cadet tot mensch en tot bruikbaar lid van de maatschappij. Dit zoo zijnde, zou ik het betreuren als er *cursussen* in psychologie werden geopend. Wie spreekt over Koningin en Vaderland, over de plichten van den officier tegenover zijne ondergeschikten, moet dat doen met eene opgewektheid, die niet op commando of op een bepaald uur daár is; doch wanneer de stemming er is, late men de gelegenheid niet ongebruikt voorbijgaan. Laten vooral zij dat niet doen, die de gaven van het woord bezitten, want eens ieders werk is dat niet en daarom alleen reeds kan het aangeprezen stelsel mijne instemming niet verwerven.

Ongetwijfeld zijn wij allen geroepen om aan de karaktervorming onzer ondergeschikten mede te werken, doch laten wij onze verwachtingen toch niet te hoog stellen en onze eischen, waar het andere opvoeders geldt, niet te veel opvoeren. Of zou men werkelijk van den officier kunnen hopen, dat hij in staat zou zijn in 8, of 6, of misschien ook wel in 4 maanden tot stand te brengen, wat de ouderlijke zorg in 18 of 20 jaren niet vermocht? Dat hij in dien korten tijd zou goed maken, wat vader of moeder wellicht stelselmatig heeft bedorven?

Ik herhaal het, het doet mij leed tegen de Koninklijke Militaire Academie verwijtingen te hooren uiten, die zij niet verdient, en dat te meer, omdat vooral in de laatste jaren zooveel gedaan wordt voor de vorming der cadetten in gezonden zin.

De Heer MUURLING: De verschillende sprekers voor de uit hunne woorden blijkende belangstelling dank zeggende, wil ik trachten, hen in het kort te beantwoorden.

In de eerste plaats dan wat door den Heer BOON is gezegd. De ondervinding leerde dezen spreker, dat de Javaan wel voor geestdrift vatbaar is. Ik wil dit gaarne aannemen, maar toch de opmerking maken, dat, waar de Heer BOON op Overste GRAAFLAND wijst, ik in mijne voordracht niet het oog had op buitengewone aanvoerders, die door hunne taalkennis en door karakteraanleg in bijzonder gunstige omstandigheden verkeerden. De meeste officieren missen op het oogenblik de noodige vertrouwdheid met de Javaansche taal, welker onmisbaarheid niet tot de in de voordracht behandelde onderwerpen behoort. In elk geval zal wel eenstemmigheid bestaan over de meening, dat iemand, die de taal machtig is, den Javaan eerder tot geestdrift zal vermogen op te wekken dan een officier, wien het Javaansch vreemd is.

Het tweede punt, door den Heer BOON besproken, staat in verband met hetgeen door den Heer VAN AKEN is in het midden gebracht, die, als hij aan mijne voordracht een titel had moeten geven, deze „psychologie van den oorlog” had gedoopt. Het verwondert mij, dat een zoo ijverig lid van onze Vereeniging als de Heer VAN AKEN zich er over verbaast, dat beschouwingen over koloniale expeditiën, als school voor karaktervorming, van psychologischen aard kunnen zijn. In alle met den oorlog in verband staande zaken toch is psychologie de ondergrond, waarop gebouwd moet worden. Dientengevolge is het van het allergrootste belang, dat men den aard van het volk kent en er mede rekening houdt, om het even of het een vraagstuk van organisatie, tucht, tactiek of strategie betreft.

Kent men aan psychologie voor den officier groote waarde

toe, dan is het natuurlijk dat ook bij de opleiding tot officier in die richting moet worden gewerkt. Ik kom hier op het bezwaar van den Heer HOOGEBOOM. Het was mijne bedoeling niet, meer twistappels in het debat te werpen dan noodig was, zoodat het mij spijt, dat mij een woord over de Militaire Academie is ontvallen, hoewel het mijne overtuiging zeer goed weergeeft. Eenmaal gezegd, wil ik het ook verdedigen en dan zou ik willen wijzen op het verschil in standpunt, waarvan de Heer HOOGEBOOM en ik onze waarnemingen deden. De geachte debater, leeraar geweest zijnde, zag zichzelf werken en kwam tot de overtuiging, dat karaktervorming op die inrichting niet verwaarloosd werd. Ik, als leerling, zag vele meerderen en de toenmalige Kapitein HOOGEBOOM was in mijne oogen een van de uitzonderingen. Hoe het nu is, weet ik niet, maar de ondervinding, die ik heb opgedaan, is, dat vele officieren van politie, evenals vele leeraren, weinig voor karaktervorming deden.

Wat de verhouding tusschen geleerdheid en bruikbaarheid betreft, schijn ik mij niet duidelijk te hebben uitgedrukt. Ik heb getracht te betoogen, dat studie goede en verkeerde resultaten kan hebben; de aanleg, het temperament, de geschiktheid voor den oorlog beslissen hierin. Ik heb geenszins het nut van studie willen ontkennen, maar alleen de aandacht willen vestigen op het feit, dat voor eene goede vruchten dragende studie niet alleen verstands-, maar ook zekere karaktereigenschappen noodig zijn.

Door den Heer BOON is gevraagd of studie dan geene actie is; misschien wel, maar wij verstaan onder actie toch meestal iets anders, namelijk het leven te velde. En daar kan men zelfkennis opdoen en leeren of men voor krijgskundige studiën den karakteraanleg bezit

In zake de discipline verwondert het mij, den Heer VAN AKEN als debater te ontmoeten. Ik meen duidelijk gezegd te hebben, dat, nu dit vraagstuk theoretisch niet met algemeene instemming oplosbaar blijkt, het mij gewenscht voorkwam, hier te constateeren, dat de practijk ten onzent reeds eene beslissing

bracht. De Heer VAN AKEN komt op theoretische gronden bepalen, welke tucht noodig is, maar daartegenover staan verschillende andere theoriën, die door al het geschrijf van de laatste jaren niet tot één zijn samengesmolten, zoodat het toch geraden is om nu eens na te gaan wat de practijk leert en den raad van ARDANT DU PICQ te volgen :

La pratique est plus forte que toutes les théories; accommodez-y les théories.

Eene op sterren en strepen berustende discipline kan ten onzent in vreedestijd wel gehandhaafd worden en is in oorlogstijd een hulpmiddel, dat dan echter niet voldoende is, om de eenvoudige reden, dat onze soldaten, dat ons volk zich niet van nature onderworpen gevoelt aan hoogere standen, in casu den officier. Alleen een chef, die van adel is, dwingt nog aan onze soldaten een standsrespect af. Daarom moet een officier meer doen dan een aantal sterren op zijn kraag dragen, moet hij zich een zedelijk overwicht weten te verzekeren.

Op de vraag van den Heer VAN AKEN of de Pruisische tucht goed is of niet, moet ik met een „ik weet het niet” antwoorden; vooral weet ik niet of in oorlogstijd in het Duitsche leger de tucht gehandhaafd kan worden op de wijze als in vollen vrede geschiedt. Bekend is, hoe in 1871 een milicien naar huis schreef, dat de vrede wel spoedig tot stand zou komen, „want onze officieren beginnen weér onbeschoft tegen ons te worden”.

Het is echter niet de vraag of de Pruisische tucht ten onzent *gewenscht* is, maar wel hoe bij Nederlandsche troepen nog het langst de discipline *kan* gehandhaafd worden. Nu wil de Heer VAN AKEN, dat ons volk door de school aan tucht gewenne; heel graag! maar in afwachting van het bereiken van dit resultaat moeten de officieren weten, hoe tucht te handhaven over den thans dienenden soldaat en dan leeren onze expeditiën, dat bij verschillende, onder gelijke omstandigheden verkeerende onderdeelen dikwerf een zeer groot onderscheid in tucht was op te merken, hoe er soms wel officieren waren, die niet bij machte waren, de discipline te

handhaven. Zodoende leert men op expeditie, dat er meer noodig is dan een aantal sterren en voorts wat er noodig is, hoe men zich het zedelijk evenwicht kan verzekeren. Hier brengt de practijk der koloniale oorlogvoering ons uit de impasse, waarin de theorie geraakt is.

De Heer HOOGBOOM. Nog slechts een enkel woord. De spreker van heden avond tracht er zich op gracieuse wijze uit te draaien. Doch wil hij persoonlijk worden, dan herinner ik wat door en sedert den Gouverneur VAN PESCH voor de cadetten is gedaan; dan herinner ik aan hunne indeeling in z.g. klassen, elk met een eigen leider, aan wien de cadetten al hunne nooden en behoeften kunnen kenbaar maken en die speciaal met een 10 à 12-tal hunner is belast om *al* hunne persoonlijke belangen te bevorderen of te helpen bevorderen.

De VOORZITTER: Wanneer niemand meer het woord wenscht te voeren, naar aanleiding van de gehouden voordracht, dan moet ik, als Voorzitter, toch nog het een en ander zeggen. Indien ik verklaar, de voordracht met genoegen te hebben aangehoord, dan zeg ik dit in volle waarheid. Het behandelde onderwerp is hoogst gewichtig. Als oud officier van het Indische leger stel ik zeker in dit onderwerp het grootste belang; doch het geldt hier tevens een hoogst moeilijk onderwerp, dat niet in anderhalf uur behandeld kan worden. Het moet van verschillende kanten bezien en beoordeeld worden, wil men dankbaar en voldaan huiswaarts keeren. Wanneer nu heden avond sommigen dit niet mochten doen, zou ik hun willen zeggen: laat ons een humaan oordeel vellen, vooral hier, waar het geldt de voordracht van een nog jong officier, die natuurlijk nog niet over zulk eene groote ervaring beschikt, dat hij over de verschillende punten, met het onderwerp in verband staande, met het noodige gezag zou kunnen spreken.

Gaarne schaar ik mij aan zijne zijde als hij beweert, dat de koloniale expeditiën ook voor den in Ned.-Indië tegen den buitenlandschen vijand te voeren oorlog eene goede oefen-

school kunnen vormen, maar de geachte spreker zal het wel met mij eens zijn, dat voor de laatstbedoelde oorlogvoering, in tactisch en strategisch opzicht, de practijk der Indische oorlogvoering tegen den inlandschen vijand niet alles kan leeren. Ik wijs slechts op algemeen bekende feiten, dat onze inlandsche vijand in den regel slechts over één wapen, voetvolk, hoogst zelden over ruitery beschikt en wat hij alleen van positiegeschut te voorschijn brengt, geene pretentie kan maken op hetgeen bij de oorlogvoering tegen beschaafde of liever georganiseerde legermachten artillerie genoemd wordt, terwijl de hoogere bevelvoering bij koloniale expeditiën over een minder groot aantal troepen dan bij laatstgenoemde oorlogvoering beschikt, hetgeen hare taak niet weinig verlicht.

Tegenover dat, wat de koloniale expeditiën den Indischen officier *niet* kunnen leeren voor den oorlog tegen den Europeeschen of, Indisch gesproken, den buitenlandschen vijand staat hij dus vrij wel in de zelfde conditie als ieder officier van welk leger ook, die nog nimmer aan zulk een oorlog heeft deelgenomen. De theoretische kennis daarvan moet hij zich trachten eigen te maken — zoo veel mogelijk — door vredes-oefeningen en door *studie* gedurende zijne geheele carrière. Doet hij dat niet, denkt hij alleen te kunnen teren op zijne tegenover den inlandschen vijand opgedane oorlogspractijk, dan zou dit er toe kunnen leiden, de beteekenis van den buitenlandschen vijand te onderschatten. Ik meen van den geachten spreker gehoord te hebben, dat men dien vijand niet moet overschatten, zelfs als hij met overmacht komt opdagen. Juist, men moet hem goed schatten, maar vooral niet onderschatten. Hoe vaak heb ik in wetenschappelijke bijeenkomsten, bij tactische oefeningen op de kaart en bij manoeuvres fouten zien begaan door officieren, die „op expeditie” waren geweest, ten gevolge van die onderschatting!

Het is wellicht aan dergelijke fouten en aan de uitlatingen van sommige Indische officieren — niet slechts in onder onsjes, maar ook in het openbaar — toe te schrijven, dat onze Indische oorlogvoering beticht werd, eigenschappen aan

te kweken, die de aanvoerders minder geschikt moesten maken voor hunne taak in den oorlog tegen den buitenland-schen vijand. Het is reeds lang geleden, maar ik weet het mij nog zeer goed te herinneren, dat men zich, tot legi-timatie van deze uitspraak, op de lessen van den oorlog van 1870—1871 beriep, toen Fransche maarschalken en generaals, die in de Afrikaansche school geschitterd hadden, het leelijk tegen hunne Duitsche collega's moesten afleggen. In die school had men „laisser aller” opgedaan. Dáár predikte men de onbeperkte toepassing van het „débrouillez-vous”. Ja, zelfs een stafofficier van het leger van MAC MAHON had in 1870 — de Heeren kunnen dit lezen in een opstel: „Duitschland, Frankrijk en Engeland” in de December-aflevering der „Weten-schappelijke Bladen” van dat jaar — geschreven: „Onze troepen uit Afrika zijn eene plaag voor het leger; zij hebben het overige gedeelte door hunne tuchteloosheid bedorven”.

Ik hoop, Mijne Heeren, dat dergelijke wanbegrippen omtrent ons Indisch leger nitgediend hebben. De koloniale school is vooral eene school voor karaktervorming. Zij is eene goede school voor de ontwikkeling van zelfstandigheid, initiatief, besluitvaardigheid en durf bij de onderaanvoerders, die in den oorlog tegen den inlandschen vijand in den regel eene groote rol spelen. Zij leert, bij eene vrijere toepassing der grondbe-ginselen van de krijgskunst, vooral uit een psychologisch oogpunt beschouwd, veel, omdat zij de individualiteit van den aanvoerder ontwikkelt, die reeds op jeugdigen leeftijd voor toestanden kan worden geplaatst, waarin hij, zonder controle en zonder bevelen of aanwijzingen van hooger hand, gedwon-gen wordt, op eigen verantwoordelijkheid de hem toevertrouwde personeele en materieele krachten in de richting van het doel op de beste wijze te gebruiken.

Wanneer ieder officier met Indische oorlogservaring, opge-daan in een of meer expeditiën, helder voor den geest staat, dat hij aan die ervaring niet genoeg heeft voor den oorlog tegen den buitenlandschen vijand, dan weet hij ook, dat die ervaring steun door *studie* behoeft, die — ik zeg het hier — door de

chefs zooveel mogelijk aangemoedigd moet worden en die ook in Indië, ondanks de warmte, vruchten zal afwerpen voor de toekomst van den officier, vooral indien, in het belang daarvan, als beginsel kan worden aangenomen, hem niet *te* lang te velde te laten, omdat een langdurig verblijf op het oorlogsterrein de kiemen bevat van verwildering — zelfs in het familieleven — en alle ambitie voor studie uitdooft.

De geachte spreker hecht terecht groote waarde aan *oorlogservaring*, doch de ironische wijze, waarop hij van studie in het algemeen, studie aan de Hoogere Krijgsschool en studeerende of geleerde Indische officieren heeft gesproken, maakte — naar ik bespeurd heb — op sommige toehoorders den indruk, dat hij aan studie niet veel waarde hecht. Ik hoop en geloof ten onrechte. Als de verhandeling van den Heer MUURLING gedrukt is, zal zijne bedoeling wel blijken Van iemand met zijn aanleg, zijne ontwikkeling en zijne studiën aan de Hoogere Krijgsschool mag in casu hoogstens van misverstand sprake zijn. Met de *studie* en de daarop gebaseerde vredesoefeningen als steun, kan in waarheid van de oefenschool der koloniale expeditiën worden getuigd wat iemand, die — zij het ook niet sedert 1896 — den Indischen oorlog kende en ook enkele jaren bij het Fransche leger in Afrika heeft gediend (ik bedoel den Belgischen Luitenant-Generaal LAHURE in de voorrede zijner in 1880 verschenen „Souvenirs”) schreef: „J'ai entendu souvent répéter cette absurdité, que la guerre d'Afrique avait été une détestable école. Rien n'est plus faux. Aussi longtemps qu'on a bien fait la guerre en Afrique, l'école a été bonne, et j'ai vu par moi-même se former là les généraux de Crimée, les soldats d'Italie. Ce qui est vrai, malheureusement, c'est qu'en de certaines années on a laissé s'introduire dans l'armée d'Afrique un peu d'imprévoyance ainsi que l'oubli du métier et des principes immuables qui doivent le régir; l'armée française y a contracté alors de mauvaises habitudes; de mauvaises traditions se sont substituées aux bonnes. Loin d'accuser le genre de guerre en Afrique d'avoir faussé les idées de l'armée, affirmons donc que c'est elle qui, parfois, s'est laissée aller,

chefs et soldats, à y faire campagne avec négligence, insouciance; elle a désappris là ou d'autres auraient su continuer à se faire la main, à étendre leurs connaissances et fortifier leur expérience; malheureusement, le gouvernement français n'a pas réagi en temps opportun contre cet abandon funeste."

Ik meen hiermede te kunnen volstaan en sluit thans de vergadering, na ten slotte den Heer MUURLING en de Heeren, die aan het debat hebben deelgenomen, hartelijk dank te hebben gezegd voor het — afgescheiden van mijne opmerkingen, die niet met de hunne mochten samengaan — in vele opzichten belangrijke, dat zij hebben aangevoerd. 1)

De vergadering wordt hierop gesloten.

1) Wat het *Aanhangsel* der voordracht van den Heer MUURLING betreft, waarvan ik eerst bij de correctie der drukproeven kennis kon nemen, de lezing daarvan bracht mij in herinnering de drie hieronder volgende en met het behandelde onderwerp in verband staande uitspraken van officieren van het Indische leger:

1°. Kapitein der Infanterie F. W. G. MERZ: „Wij zijn echter niets dan gewone guerilla-officieren, die de strategie geheel ter zijde kunnen laten.” (Debat over de voordracht van den Resident G. A. SCHERER: „Hoe moet Atjeh gepacificeerd worden?” Verslagen van het Indisch Genootschap 1891, pag. 91.)

2°. SENDA (een schuilnaam): De Indische tactiek is eene „geheimzinnige, nergens beschreven” tactiek, synoniem met „in 't geheel geen tactiek” (Indisch Militair Tijdschrift 1896, deel II, pag. 212).

3°. Luitenant-Kolonel der Infanterie F. C. HERING: „Het leger mag — zoolang wij alleen met inlaudsche volksstammen te doen hebben — ten volle voor zijn taak berekend zijn; voor den strijd met een Europeesch gevormde krijgsmacht heeft het weinig waarde.” (De Nieuwe Courant van 26 October 1906, Avondblad.)

Indien toegestemd wordt, dat, zooals ik, zie pag. 674—678 van het *Orgaan* 1903—1904, schreef, de verdediging van Nederlandsch-Indië tegen een buitenlandschen vijand voor Nederland van het grootste belang is, omdat Nederland kwetsbaarder is in zijne armen (de koloniën) dan in het hart (Nederland zelf) en Nederlandsch-Indië in de toekomst wellicht eene gewichtige rol in de wereldgebeurtenissen zal moeten spelen, ligt het voor de hand, dat het leger in de koloniën ook geschikt moet zijn voor de bestrijding van den buitenlandschen vijand en klinkt het zonderling, uit den mond van „een lid van het vorige Ministerie” (zooals de Kapitein-Intendant BOON mededeelde) te hooren, dat te veel officieren van het Indische leger op de Hoogere Krijgsschool zijn.

W. C. NIEUWENHUYZEN.